

Mærke-hjertesager og adgangskrav

Uddannelserne i folketingsåret 2013-2014

Af Signe Holm-Larsen

Indhold

Folkeskolen – reform eller blot mere af det samme?	176
Øgede frihedsgrader for de frie grundskoler	187
Et splittet gymnasium i tvivl om sin opgave	190
Dybtgående ændringer i erhvervsskolesektoren	195
Kursskifte i de videregående uddannelser?	198

Inspiration til overskriften er hentet i statsminister Helle Thorning-Schmidts (S) nytårstale 2014, hvor hun bl.a. sagde: “Uddannelse er regeringens mærke- og hjertesag” – et udsagn, som måske forekom mange af de i april 2013 lockoutede folkeskolelærere lidt uventet, men som fint markerer, at 2014 er 200-året for undervisningspligtens indførelse og dermed for, hvad der ofte bliver kaldt folkeskolens fødsel. Jubilæet blev i årets løb markeret på forskellig vis med bl.a. udgivelsen af fembindsværket *Dansk Skolehistorie* samt en række udstillinger og pædagogiske aktiviteter.¹

Folketingsåret blev præget af et par regeringsændringer, idet Morten Bødskov (S) ved sin afgang som justitsminister 10. december 2013 blev erstattet af Karen Hækkerup (S), mens SF's udtræden af regeringen 30. januar 2014 gav anledning til en rokade, hvor Sofie Carsten Nielsen (R) 3. februar overtog uddannelsesministerposten efter Morten Østergaard (R), der i stedet blev skatteminister.² Samtidig skiftede ministeriet navn fra Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser til det mere mundrette Uddannelses- og Forskningsministeriet. Regeringsrokaden resulterede dog ikke i en tilbageføring af 0-6-årsområdet til Undervisningsministeriet, og dets forbliven i Socialministeriet blev

---

¹ Nyheder fra uvm.dk 26.9.2013 og Undervisningsministeriets pressemeddelelse 3.2.2014. Bag projektet står Jubilæumsstyregruppen med Kronprinsessen som protektor samt Christine Antorini, Bertel Haarder, professor Jørn Lund, rektor Stefan Hermann, formand for Danmarks Lærerforening Anders Bondo Christensen, direktør i Golden Days Ulla Birk Tofte, overborgmester Frank Jensen, skoleleder Kari Jørgensen, formand for Danske Skoleelever Agnete Vienberg Hansen og professor mso Ning de Coninck-Smith.

² Uddannelses- og Forskningsministeriet pressemeddelelse 3.2.2014. Sofie Carsten Nielsen (f. 24.5.1975), folketingsmedlem for RV fra 15.9.2011, tidligere finans-, EU-, ligestillings- og forskningsordfører samt formand for partiets folketingsgruppe; cand.scient.pol. og master i europæisk politik og administration.

kritiseret fra forskellig side, bl.a. af KL, Bupl og Børne- og Kulturchefforeningen. Med vedtagelsen i 2013 af den nye offentlighedslov, der trådte i kraft 1. januar 2014, er ombudsmandsinstitutionen trådt yderligere i karakter på uddannelsesområdet og har bl.a. inddraget KL og Danske Regioner i sin virksomhed på de områder, hvor de er omfattet af offentlighedsloven.³ Herefter kan f.eks. journalister, der af KL eller Danske Regioner har fået afslag på aktindsigt el. lign., klage til ombudsmanden.

Af årets stillingsændringer skal her nævnes, at den 41-årige Mikkel Haarder tiltrådte 1. december 2013 som ny direktør for Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) efter Agi Csonka, som i 2013 blev leder af Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) og fra 1. januar 2014 også formand for det nydannede Rådet for Børns Læring, som erstattede det tidligere Skoleråd.⁴

Der erindres i øvrigt om, at oversigten over udvalgssammensætningen på relevante lovgivningsområder fra og med sidste års 47. årbog i lighed med artiklens øvrige oversigter er at finde som bilag til artiklens digitale udgave på Selskabet for Skole- og Uddannelseshistories hjemmeside, <http://uddannelseshistorie.dk/>. I trykt form bringes af pladshensyn alene selve artiklen – så læs den også på nettet!

Folkeskolen – reform eller blot mere af det samme?

Generelt er folkeskolens situation fortsat præget af skolenedlæggelser og -fusioner, hvor både klasser og skoler er blevet større og færre. De knap 1.600 folkeskoler (2007) er på fem år reduceret til 1.314 (2012), idet antallet bare siden 2009 er faldet med 230 skoler, mens den gennemsnitlige klassekvotient er steget med 5 % til 21,4 og det gennemsnitlige elevtal pr. skole med 20 % til 444 elever.⁵ Skolens hverdag er både præget af implementeringen af den såkaldte folkeskolereform og det fortsatte arbejde med inklusion, men især af lærernes nye arbejdstidsaftale pr. august 2014, hvorefter de “som udgangspunkt” skal være på skolen i hele arbejdstiden, også selvom mange lærerværelser er for små og støjbelastede til forberedelse af undervisning. Selvom den enkelte lærers undervisningstimetal således er forhøjet, har reformen formentlig – på trods af den støt voksende tilslutning til privatskolerne – en positiv effekt på folkeskolens beskæftigelsessituation, både fordi eleverne skal have flere timer, og fordi mange lærere har valgt at

---

^{3.} Ombudsmanden.dk 22.4.2014. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 129-130.

^{4.} Mikkel Haarder, der er cand.scient.pol., kom fra en stilling som chef i KL's Center for Børn og Uddannelse. Formandskabet for Rådet for Børns Læring, der har til opgave at rådgive om faglig og pædagogisk udvikling mv. i folkeskole, ungdomsskole og dagtilbud og om imødegåelse af negativ social arv og fremme af integration og inklusion, består foruden af Agi Csonka også af rektor Stefan Hermann, dagtilbudsleder Fie Lademann, forsknings- og udviklingschef Andreas Rasch-Christensen, skoleleder Gitte Reimann, professor Charlotte Ringmose og børne- og kulturdirektør Anders-Peter Østergaard, jf. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 27.2.2014. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 131 og Folkeskolen.dk 1.11.2013.

^{5.} Politiken forsiden 23.12.2013.

fratræde; lærerarbejdsløsheden var april 2014 således reduceret med 37 % i forhold til året før.⁶

Først til *folkeskolereformen*, der med L 51 og L 52 (om skoleordningen henholdsvis før og efter næste folketingsvalg) pr. 1. august 2014 bl.a. har indført en skoleuge på 30 timer for de første fire klassetrin, 33 timer for 4.-6. klasse og 35 timer for 7.-9. klasse samt flere undervisningstimer i dansk, matematik, fremmedsprog og naturfag; hertil kommer krav om mindst 45 minutters daglig bevægelse.⁷ Valgfag findes fra 7. klasse, og hvis de ikke er prøvfag, har de fået mere prestige ved, at de skal inddrages i projektopgaven. Folkeskolens afgangsprøver er omdøbt til 9. klasseprøver, og afgangsbeviset omfatter også ungdomsskolens prøver. Kommunerne skal endvidere sikre et samarbejde mellem skolerne og det lokale idræts-, kultur- og foreningsliv, og der kan oprettes eliteidrætsklasser. Pædagogisk råd er gjort frivilligt for kommunerne, og den såkaldte 50 %-regel om holddannelse, hvorefter elever skal undervises i deres klasse i den overvejende del af undervisningstiden, er ophævet fra 4. klassetrin og opefter, så holddannelse i fremtiden kan blive mere udbredt.

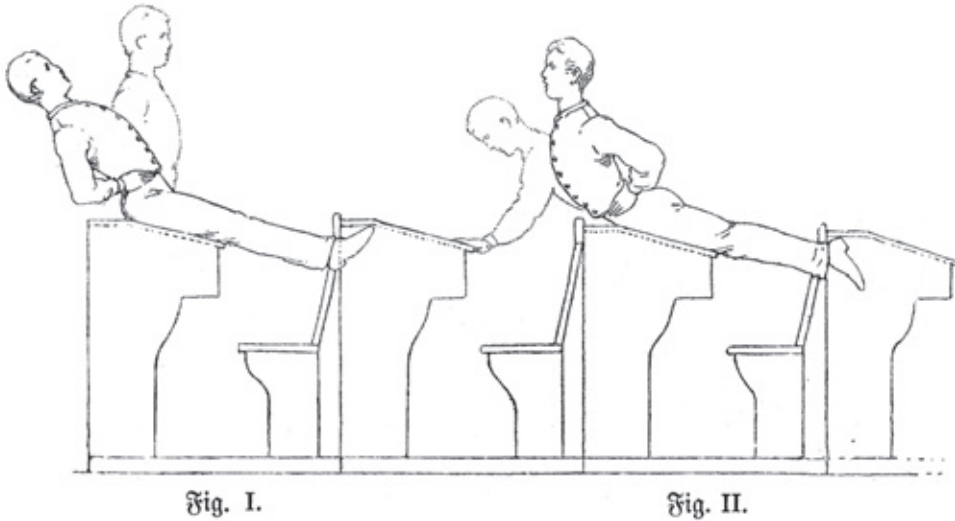
Et nyt element i skoledagen er den såkaldt *understøttende undervisning* – under de politiske forhandlinger først benævnt aktivitetstimer og siden aktivitetstid. Understøttende undervisning kan varetages af både lærere og pædagoger eller andre med en relevant baggrund. Indholdet kan f.eks. være lektiehjælp, pauser, specialundervisning, supplerende undervisning, dansk som andetsprog, daglig bevægelse og transporttid ved ekskursioner mv.; se også bilag 2.⁸ Indtil næste folketingsvalg er lektielæsningen, der placeres i eftermiddagstimerne, frivillig for eleverne, men når L 52 træder i kraft, bliver den obligatorisk og kan integreres i skoledagen. På papiret optager den understøttende undervisning et anseligt årstimetal, men den første realitetsplanlægning tyder i skrivende stund på, at pauser og lektiehjælp på visse klassetrin næsten æder den understøttende undervisning op. I 5. klasse skal eleverne f.eks. have 390 årstimer understøttende undervisning, men når frikvarterer og lektiehjælp er fratrukket, er der bare 57 klokketimer tilbage, jf. beregninger fra bl.a. København og Esbjerg kommuner, mens der er ca. 5-6 lektioner ugentlig i 1. klasse og 4 i 9. klasse. Som konsekvens

---

⁶ Folkeskolen.dk 26.5.2014.

⁷ L 51 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen og forskellige andre love. (Indførelse af en længere og mere varieret skoledag), vedtaget med 89 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, KF, UFG) og 13 imod (EL, LA), og L 52 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Indførelse af obligatorisk lektiehjælp og faglig fordybelse), vedtaget med 94 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, UFG) og 10 stemmer imod (LA, KF). Begge forslag fremsat 31.10.2013, 1. behandling 12.11.2013, 2. behandling 17.12.2013 og 3. behandling 20.12.2013. Lov nr. 1640 og 1641, begge af 26.12.2013. Se også Undervisningsministeriets pressemeddelelse 31.10.2013 og Uddannelseshistorie 2013 s. 140-143.

⁸ Pausernes andel af timetallet er af Undervisningsministeriet ansat til 22,22 %. Se http://www.uvm.dk/Den-nye-folkeskole/Lovgrundlag_samt_Folkeskolen.dk 27.11.2013 og 6.3.2014.

Krav om bevægelse er ikke nyt. Kultusministeriet udsendte 4. december 1900 en vejledning om brugen af den autoriserede gymnastikhåndbog for folkeskolen. I vejledningen var der to figurer, som illustrerede, hvordan eleverne kunne bevæge sig, hvis skolen ikke havde en gymnastiksal: "Stotsidesiddende Kropshældning bagud" (figur I) og "Fodstøttet Fremligning med Kropsbøjning" (figur II). Tegningen findes i Ministerialtidende A 1900.

af den længere skoledag er SFO-tiden reduceret, hvad der har fået enkelte kommuner til at ophæve ordningen og andre til sænke forældrebetalingen.⁹

Ved 1. behandling af L 51 og L 52 glædede Karen Ellemann (V) sig over de mange dele af forslaget, der har rødder i den daværende VK-regerings reformudspil "Faglighed og frihed" fra december 2010 og over de øgede muligheder for holddeling. Lars Dohn (EL) sagde da også til lykke til Venstre, fordi partiet "har fået det igennem, man ikke kunne få igennem, mens man sad med regeringsmagten ... at man har fået fjernet eller fået prikket hul i den udelte enhedsskole, altså at der er blevet givet adgang til niveaudeling", og han beklagede, at pædagogisk råd var blevet frivilligt for den enkelte kommune, mens Alex Ahrendtsen (DF) glædede sig over "indhegningen af den understøttende undervisning og pædagogernes afgrænsede rolle".¹⁰ Rosa Lund (EL) tilkendegav under 2. behand-

⁹. Jyllands-posten.dk 4.3.2014.

¹⁰. Det første udkast til L 51 åbnede for, at pædagoger på 1.-3. klassetrin kunne undervise i hele fag, men ved fremsættelsen var § 29 a efter initiativ af Alex Ahrendtsen (DF) strammet, så de alene kunne varetage "afgrænsede undervisningsopgaver", jf. lovbemærkningernes note om "at en pædagog f.eks. ikke efter den foreslåede bestemmelse vil kunne varetage undervisningen i et helt fag gennem et helt skoleår". Folkeskolen.dk 31.10.2013.

lingen, at hendes parti ikke ville stemme for L 51, fordi man ikke ville medvirke til at genindføre "en niveauopdelte folkeskole", men gerne for L 52, "fordi det trods alt giver lidt mere frihed til skolerne til at kunne tilrettelægge skoledagen på skolerne selv".

Tredje led i lovkomplekset var L 150 om en *justering af folkeskolens målstyring*, bestående i en revision af Fælles Mål fra 2009 og gennemførelse af et såkaldt kvalitetstilsyn, hvor de velkendte elevplaner og kvalitetsrapporter justeres og suppleres af et nyt webbaseret ledelsesinformationssystem.¹¹ Målene træder for de fleste fag i kraft august 2015, men gælder allerede fra august 2014 for fag med nye navne, f.eks. "håndværk og design" (en fusion af sløjd og håndarbejde), "madkundskab" (før hjemkundskab), "natur og teknologi" (før natur/teknik), "uddannelse og job" (før uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering; omdøbt med L 150) samt valgfaget "medier" (før "fotolære" og "medier"); hertil kommer for børnehaveklassen seks kompetenceområder i stedet for de tidligere temaer.¹² De nye Fælles Mål er som de tidligere efter en høringsproces, der blev afsluttet så sent som 6. juni 2014, udsendt i bekendtgørelsesform med tilhørende vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger. De er udformet som lærings- og kompetencemål med underliggende færdigheds- og vidensmål og opmærksomhedspunkter og omfatter lige som de tidligere trinmål 2-3-årige forløb. De hidtil gældende slutmål bortfalder, og i stedet er der fastsat opmærksomhedspunkter (basismål), der beskriver forventet beherskelsesniveau på udvalgte områder til brug for tidlig identifikation af fagligt svage elever.

Med lovforslaget skete også en række tilsynsjusteringer: Elevplanen på 1.-9. klassetrin har fået færre fag og skal fra 7. klasse målrettes udskolingen, i 9. klasse med fokus på uddannelsesvalget.¹³ Kvalitetsrapportens indhold er uændret, men

---

¹¹. L 150 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen og forskellige andre love. (Forenkling af regelsættet Fælles Mål, kvalitetsrapporter og elevplaner samt opfølgning på mål for folkeskolen m.v.). Vedtaget med 99 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, KF), 13 imod (EL, LA), mens 1 undlod at stemme (UFG). Fremsat 27.2.2014, 1. behandling 13.3.2014, 2. behandling 10.4.2014 og 3. behandling 22.4.2014. Lov nr. 406 af 28.4.2014. Målene, der er udarbejdet af 27 arbejdsgrupper og færdiggjort 9.4.2014, bygger på inspiration fra bl.a. Ontario, Tyskland og Østrig.

¹². De seks kompetenceområder i børnehaveklassen er "Sprog" (før "Sprog og udtryksformer"), "Matematisk opmærksomhed", "Naturfaglige fænomener" (før "Natur og naturfaglige fænomener"), "Kreative og musiske udtryksformer" (før "Det praktiske/musiske"), "Krop og bevægelse" (før "Bevægelse og motorik") samt "Engagement og fællesskab" (før "Sociale færdigheder" og "Samvær og samarbejde").

¹³. Fra december 2008 har man i henhold til udfordringsretten, der ved økonomiaftalen for 2013 er forlænget til udgangen af 2015, kunnet fravige kravet om, at alle fag skal indeholdes i elevplanen. Fremover skal den mindst omfatte fagene dansk og matematik på 1.-8. klassetrin, engelsk på 3.-8. klassetrin, historie på 4., 6. og 8. klassetrin, kristendomskundskab på 3., 6. og 8. klassetrin, natur og teknologi på 4. og 6. klassetrin, samfundsfag, geografi, biologi, fysik/kemi på 8. klassetrin, idræt på 2., 5., og 8. klassetrin, musik på 2. og 6. klassetrin, billedkunst på 5. klassetrin, håndværk og design, madkundskab og § 9, stk. 1-valgfag på et af de klassetrin, hvor faget tilbydes, og 2. fremmedsprog (tysk/fransk) på 6. og 8. klassetrin; i børnehaveklassen de seks kompetenceområder fra note 12.

den skal fremover kun udarbejdes hvert andet år. Nyt er etablering af et web-baseret ledelsesinformationssystem (LIS) som en del af Undervisningsministeriets kommende datavarehus for grundskolen, i første fase som supplement til den nuværende statistik for grundskolen i Undervisningsministeriets databank. Hertil kommer, at skolebiblioteker ikke mere hedder pædagogiske servicecentre, men pædagogiske læringscentre, så centrenes medansvar for planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning tydeliggøres. Ved 1. behandlingen af L 150 fandt Karen Ellemann (V) det "lidt pudsigt at skulle holde en ordførertale om et lovforslag om fælles mål, elevplaner og kvalitetsrapporter fremsat af en regering, hvis ene halvdel i hvert fald engang var indædte modstandere af både elevplaner og nationale test", mens Lene Espersen (KF) mente, at "kanonlisterne så (er) kommet for at blive, og det er elevplanerne også". Under udvalgsarbejdet blev der alene foretaget lovtekniske korrektioner. Samtidig med disse tilsynsændringer er skolelederens tilsynsansvar også blevet skærpet ved en landsretsdom, der har forpligtet den enkelte skole eller institution til at udarbejde sikkerhedsinstruktioner for elevaktiviteter.¹⁴

Ændringerne i folkeskolen gennemføres med støtte af et læringskonsulentteam, der erstatter ministeriets tidligere fagkonsulenter, og et nyetableret Ressourcecenter for Folkeskolen – og med en ministerbemyndigelse til i givet fald at pålægge en kommunalbestyrelse at modtage støtte.¹⁵ De er i vidt omfang finansieret af OK 13-arbejdstidsomlægninger ved refusion via bloktilskuddet og af 1 mia. til efteruddannelse af skolens ansatte. Midlerne blev efteråret 2013 suppleret med en gave på 1 mia. kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal – ligeledes primært til efteruddannelse, men også til udvikling af undervisningsmetoder og hjælpemidler.¹⁶ Midlerne skal bl.a. sikre, at kommunerne kan leve op til kravene til den såkaldte kompetencedækning: At al undervisning varetages af lærere med linjefagsuddannelse eller tilsvarende fra august 2020. I mellemtiden skal kompetencedækningen udbygges trinvis til mindst 85 % i 2016 og mindst 90 % i 2018. Men der er et stykke vej endnu for mange kommuner, for kompetencedækningen, beregnet som et landsgennemsnit, var i skoleåret 2012-13 79,6 % og i dette skoleår 80,4 %; opgaven bliver ikke let at løfte, og slet ikke for de 46 % af kommunerne, der p.t. ligger under landsgennemsnittet.

Et andet eksempel på anvendelsen af de via L 51 afsatte implementeringsmidler er det såkaldte kompetenceløft af skole-hjem-samarbejdet, et projekt, der forstås af forældreorganisationen Skole og Forældre.¹⁷ Kompetenceudviklingen sker her bl.a. via kursusvirksomhed, publikationer og en online læringsplatform

---

¹⁴ Skolelederens tilsynsforpligtelse blev understreget af Østre Landsrets stadfæstelse 8.11.2013 af byrettens dom fra februar 2013 om forstanderansvar ved Lundby Efterskoles kæntringsulykke februar 2011. Plenum 5.12.2013.

¹⁵ Nyheder fra uvm.dk 22.11.2013 og 2.5.2014.

¹⁶ Skole og Forældres nyhedsbrev nr. 21/2013 af 10.10. 2013 og Folkeskolen.dk 24.6.2014.

¹⁷ Undervisningsministeriets pressemeddelelse 25.10.2013.

for skolebestyrelsesmedlemmerne med fem moduler om forskellige elementer af skolebestyrelsesarbejdet. Midler er også anvendt til etablering af et nyt nationalt videncenter for formidling af Danmarks historie og kulturarv i Jelling på UCL, som dog fra 2017 skal være selvfinansierende.¹⁸ Evalueringen af både de pædagogiske og de økonomiske konsekvenser af lovændringerne, herunder de nye arbejdstidsregler, er af Finansministeriet overdraget til konsulentfirmaet McKinsey.¹⁹

Skolebestyrelsesvalget foråret 2014 fandt sted i decentraliserede rammer, idet valgprocedurer med hensyn til f.eks. valgtidspunkt, (elektronisk) afstemning, eventuelt fredsvalg samt opgørelsesform, herefter fastsættes af kommunalbestyrelserne efter godkendelse fra de berørte skolebestyrelser.²⁰ Det betød ganske vist friere rammer til lokalt at fastlægge tidsplan og procedure, men også at der ikke var samme fokus på valget i medierne. Valget var også det første efter de nye regler om muligheden for en bredere sammensætning af skolebestyrelsen.

Set under ét øger stramningerne af folkeskolens styrelse ministeriets muligheder for tilsyn, målstyring og kontrol. Ændringen er ikke lige så tydelig, som den var i 1989 ved skolestyrelseslovens ophævelse og indføjeing i folkeskoleloven som et særligt kapitel 5a. Den siden da tilkomne målstyring og digitalisering betinger let ændrede strategier, men intentionen afviger ikke væsentligt: Decentral kommunal ledelse inden for en central ministeriel styringsramme – og efter årets tilsynsændringer med skærpede værktøjer i redskabskassen.

Det sidste år har også bragt nogen debat om *test og prøver*. Her tre år efter gennemførelsen af de nationale test, forelå så med R 6 den første evaluering af testen i dansk, læsning. Evalueringen påpegede bl.a., at testresultaterne i overvejende grad bruges “summativt, dvs. til at skabe overblik og monitorere det faglige niveau blandt elever, klasser og skolen som helhed”, “at eleverne hovedsagelig modtager kollektiv tilbagemelding”, at der er et højere karakterniveau i testfag i forhold til ikke-testfag, og at der inden for flere testfag mangler svære opgaver i opgavebanken.²¹ Ved Folketingets forhandling herom mente Karen Ellemann (V) med reference til kulturminister og daværende uddannelsesordfører Marianne Jelveds (RV) bemærkning i 2006 om, at en gris ikke kommer til at veje mere af at blive vejlet flere gange, at det kan godt nok “give rigtig god mening at holde øje med vægten, særlig hvis man konstaterer, at den pågældende gris måske er lidt undervægtig, og at den derfor har behov for en særlig diæt”. Ikke uventet viste landsresultatet for 2013 da også fremgang i alle 10 nationale test i forhold til

---

¹⁸. Nyheder fra uvm.dk 24.1.2014.

¹⁹. Politiken.dk 25.2.2014 og Undervisningsministeriets pressemeddelelse 20.3.2014.

²⁰. Nyheder fra uvm.dk 16.1.2014.

²¹. R 6 Undervisningsministerens redegørelse om de nationale test i folkeskolen; evalueringen er udført af Rambøll, afgivet skriftligt 13.12.2013 og forhandlet 29.1.2014. Nyheder fra uvm.dk 27.1.2014. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 144, Uddannelseshistorie 2010 s. 135-137, Uddannelseshistorie 2009 s. 127-128, Uddannelseshistorie 2008 s. 186, Uddannelseshistorie 2007 s. 137-138, Uddannelseshistorie 2006 s. 103-106 og Uddannelseshistorie 2005 s. 122-124.

2012 og dermed for første gang siden landsresultaternes offentliggørelse fremgang i alle fag.²² Resultatet kan naturligvis være et udtryk for, at eleverne er blevet fagligt dygtigere, men kan også skyldes, at eleverne har vænnet sig til testformen.

I hvert fald gjaldt det højere præstationsniveau ikke de tværnationale PISA 2012-resultater, offentliggjort ultimo december 2013, hvor Danmark blev nr. 15 i matematik, nr. 18 i læsning og nr. 19 i naturfag – en nedgang, der kun delvis kunne forklares med, at antallet af frasorterede fagligt svage elever var nedjusteret til 6,2 % mod 8,5 % ved PISA 2009; men da PISAs udelukkelsesgrænse er 5 %, overskrider Danmark den altså stadig, også selvom flere andre deltagerlande frasorterer mindre end 2 % af eleverne.²³ Den gennem årene tiltagende kritik af PISA-metoderne kaldte i efteråret 2013 Undervisningsministeriet på banen, hvor man imødegik kritikken med en OECD-undersøgelse og to ekspertudtalelser, som bl.a. karakteriserede PISA-metoden som “stabil og anvendelig til systemmålinger”;²⁴ Christine Antorini så her øget brug af holddannelse som en vej frem, men understregede samtidig, at “det er vigtigt, at det ikke ender med en gammel-dags niveaudeling, hvor man deler helt op, så rosset sidder for sig selv”. Ganske andre årsager til “de skuffende PISA-resultater” blev fremført af bl.a. pædagogisk konsulent Sten Clod Poulsen, som karakteriserede folkeskolen som “en karikatur af en skolegang”, hvor det er “fuldstændig tydeligt, at eleverne i dramatisk grad mangler evnen til at regulere sig selv. De flyder gennem timerne. Ind imellem er der nogle, der vågner op og deltager i en halvseriøs dialog med læreren, og så sløver de hen igen”. Han var derfor ikke overrasket over de lave PISA-resultater og mente, at man burde “være meget tilfredse med vores placering, for det sejler i folkeskolen”.²⁵

En opfølgning på PISA 2000 skete med PIAAC-undersøgelsen i 2011-12, hvor 1.881 repræsentativt udvalgte unge ud af gruppen på ca. 4.235 skoleelever fra PISA-2000, fik gentestet deres læsefærdigheder her 12 år efter.²⁶ Samlet set havde halvdelen ikke rykket sig, mens ca. en fjerdedel havde forbedret deres læsefærdigheder, måske med baggrund i deres fortsatte uddannelsesforløb, og den sidste fjerdedel var blevet dårligere læsere. Matthæus-effekten slog også her igennem, for jo bedre læsefærdigheder eleverne havde i 15-16-års-alderen, desto bedre læseresultat i 27-års-alderen og jo oftere valg af lang videregående uddannelse med mindre risiko for frafald mens knap halvdelen af elever med ringe læsefærdigheder gennemførte en erhvervsuddannelse, og en femtedel en videregående uddannelse.

---

²² Nyheder fra uvm.dk 16.9.2013.

²³ Undervisningsministeriets nyhedsmail 3.12.2013 og Politiken 4.12.2013, 1. sektion s. 4, og 3.12.2013, 1. sektion s. 7.

²⁴ Den islandske PISA-ekspert Julius Björnsson og Jan-Eric Gustafsson, svensk professor i uddannelsesstatistik; kronik i Politiken af Niels Egelund 30.11.2013, 2. sektion s. 5.

²⁵ Berlingske 7.12.2013, 3. sektion s. 2-3.

²⁶ PIAAC, der er gennemført af SFI og første gang 2011-12, måler som PISA læse-, regne- og it-færdigheder, blot for 16-65-årige. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 19.6.2014.

Samtidig er der sket en mindre stigning i afgangsprøvekarakterer i 9. klasse 2013, hvor gennemsnittet ved afgangsprøverne i maj-juni 2013 var 6,8 mod 6,7 i 2012 og 6,5 i 2011.²⁷ De fire ugers manglende undervisningstid på grund af lock-outen i foråret 2013 påvirkede altså forunderligt nok ikke prøvekaraktererne – hvilket måske siger mere om bedømmelsesprocedurer end om elevernes vidensniveau, ikke mindst når resultaterne ved disse nationale målinger sammenlignes med de internationale komparative PISA-resultater. Forsøgene på prøveområdet med gruppe- og projektarbejdsformer og digitalisering er fortsat i skoleåret 2013-14 ved afgangsprøverne i samfundsfag, historie, kristendom, fremmedsprog, fysik/kemi og skriftlig fremstilling i dansk i 9. klasse, og elever med læsevanskeligheder havde mulighed for at benytte et ordforslagsprogram ved afgangsprøven i retskrivning. Digitalisering er imidlertid ikke risikofri. Således var folkeskolerne i Hedensted Kommune to gange i foråret 2014 udsat for såkaldte DDoS-angreb, der fik internetserveren til at gå ned.²⁸

Dette års øgede fokus på karaktergivning, også i folkeskolen, jf. bl.a. debatten om adgangskrav til erhvervsuddannelserne og gymnasiet, sætter tanker i gang, om vi måske så småt igen er parate til at sige velkommen til eksamener i folkeskolen? Også selvom de endnu benævnes prøver. Forskellen mellem eksamen og prøver beskrives ofte som, at eksamener i modsætning til prøver skal bestås. Den sidste eksamen i folkeskolen – realeksamen – blev som bekendt afskaffet med 1975-loven, og siden da har der ikke været beståkrav i folkeskolen. Dette princip er der nu rokket ved, idet adgangskrav allerede er indført ved erhvervsuddannelserne og i skrivende stund drøftes blandt gymnasieforligspartierne, jf. s. 192 og 196. Karakteradgangskrav er selvsagt ikke identiske med bestå-krav, men deres effekt har bemærkelsesværdige lighedspunkter.

Dog har evalueringsområdet på ny fået lidt mere albuerum med L 149, hvor Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) fremover igen på eget initiativ kan iværksætte evalueringer på grundskoleområdet, efter at EVAs repræsentantskab havde udtrykt bekymring for sin faglige handlefrihed, idet folkeskoleevalueringsseminer siden 2006 har været besluttet af Skolerådet.²⁹ Fremtidigt sker evalueringer for folkeskoleområdet som på øvrige uddannelsesområder efter ministergodkendelse af EVAs årlige handlingsplaner, idet Rådet for Børns Læring dog kan igangsætte evalueringer på eget initiativ. Ved 1. behandlingen erindrede Annette Lind (S) om historikken, hvor hendes parti i 2006 havde stemt imod den borgerlige regerings begrænsning af EVAs handlefrihed, fordi man også dengang

---

²⁷. Nyheder fra uvm.dk 11.11.2013, 7.1. og 22.1.2014 samt folkeskolen.dk 21.12.2012 og 7.1. og 10.2.2014.

²⁸. Politiken 9.5.2014, 1. sektion s. 2, samt folkeskolen.dk 11.4. og 29.4.2014.

²⁹. L 149 Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Evalueringsinstitut. (Danmarks Evalueringsinstituts initiativret til at iværksætte evalueringer på folkeskoleområdet). Enstemmigt vedtaget med 112 stemmer for forslaget. Fremsat 27.2.2014, 1. behandling 13.3.2014, 2. behandling 10.4.2014 og 3. behandling 22.4.2014. Lov nr. 405 af 28.4.2014. Handlefriheden blev for folkeskoleområdet indskrænket med lov nr. 1597 af 20. december 2006.

ville værne om “muligheden for fortsat at sikre både uafhængige og tværgående evalueringer”.

Efter indførelsen i 2012 er *inklusionen* stadig en udfordring. Det gælder også, selvom der er i et vist omfang kan anes en fokusforskydning i de pædagogiske refleksioner hen imod god praksis i inklusionsprocessen frem for diagnosticering af elever, der er svære at rumme i klassens fællesskab. Kvantitativt har indførelsen i 2012 af 9 timers-grænsen for anerkendelse af specialundervisningsbehov medført, at antallet af specialundervisnings elever er faldet fra 36.538 i 2011-12 til 856 i 2012-13. Mere overraskende er, at antallet af elever med 9-20 timers ugentlig specialundervisning også er faldet og endda med hele 27 %, mens antal elever med mere end 20 timers ugentlig specialundervisning godt nok er steget, men langt mere beskedent, nemlig fra 124 til 148 elever på landsplan.³⁰ Samlet set vurderer 62 % af forældrene, at deres barns udbytte af undervisningen er negativt påvirket af, at der er børn i klassen med adfærds- og/eller indlæringsvanskeligheder. Det rimer med, at de fleste skoleledere på specialskoler oplever, at deres elevgruppe bliver stadig mere kompleks.³¹ 42 % af specialskolerne har ikke udsøst elever til almenskoler inden for de seneste tre år; ca. 1/3 af specialundervisningseleverne følger dog i perioder undervisningen på almenskoler, mens ca. 17 % ikke er i kontakt med andre skoler, og 9 % af specialskolernes ledere deltager ikke i skoleledernetværk.

Juridisk set fik kommunaliseringen af specialundervisningen endnu et nøk med L 151, der giver mulighed for kommunal overtagelse af elever, personale, bygninger og inventar mv. ved de fem regionale lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for døve og hørehæmmede, døvblinde, synshandicappede og fysisk handicappede; deres rådgivningsfunktion forstås fremover af VISO.³² Hermed er regionernes eneret til at drive de lands- og landsdelsdækkende institutioner brudt, men det kan dog næppe forventes, at kommunerne her og nu står i kø for at overtage, idet de alle har haft aktivitetsnedgang, men hjemmelen til at fjerne specialundervisningstilbud fra regionsrådenes opgaveportefølje er nu på plads, så en eventuel fremtidig nedlæggelse af regionerne vil ikke møde forhindringer på undervisningsområdet. Ved 1. behandlingen var der på trods af handicaporganisationernes bekymrede høringssvar bred støtte til lovforslaget, selv fra Enhedslisten, idet partiets ordfører Lars Dohn (EL) dog lovede at have “skarp

---

³⁰ Epinion-undersøgelse efter opdrag af Danmarks Lærerforening med 1.009 interviews af forældre til børn i kommunal folkeskole, gennemført i perioden 5. -12. september 2013, jf. Folkeskolen.dk 7.11. og 14.11.2013.

³¹ Undervisningsministeriets undersøgelse fra udviklingsprojekt om kvalitet i undervisningen på specialskoler januar 2013-februar 2014, udarbejdet i samarbejde mellem SFI og Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU). Aarhus Universitets nyhedsbrev 4.4.2014.

³² L 151 Forslag til lov om kommunernes overtagelse af de regionale lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud. Enstemmigt vedtaget med 108 stemmer. Fremsat 27.2.2014, 1. behandling 10.4.2014, 2. behandling 27.5.2014, 3. behandling 11.6.2014. Lov nr. 632 af 16.6.2014.

opmærksomhed på, at der ikke sker forringelser” – ikke nogen uvant rolle for ham, for allerede 8. oktober 2013 havde han kaldt Christine Antorini i samråd til belysning af, om inklusionen var blevet en spareøvelse, idet en analyse fra Kommunernes Revision BDO for Danmarks Lærerforening havde påvist, at samtidig med at udgifterne til specialundervisning var faldet med 4,7 %, var udgifterne til normalundervisning også faldet og endda med 1,2 %. Christine Antorini fandt dog, at der ikke var “belæg for at sige, at inklusion er en spareøvelse”³³

Men inklusionen er som andre dele af skolens virksomhed betinget af økonomien. Et udslag heraf er, at støttetimer til inkluderede elever i en del tilfælde er blevet aflyst, fordi lærerne i stedet skulle være vikarer i lærerløse klasser – ikke så mærkeligt, at en tredjedel af lærerne har oplevet, at forældre har flyttet deres barn på grund af såkaldte inklusionsudfordringer i klassen.³⁴ At kommunerne rent faktisk finder besparelser ved inklusionen, blev bl.a. påvist af en undersøgelse af Politiken Research hos 381 skoleledere, hvor blot 24,7 % oplevede, at der fulgte midler med alle inklusionselever, mens 55,1 % fandt, at det skete i nogle tilfælde, og 14,6 % aldrig – et resultat, som Skolelederforeningens eksformand Anders Balle kommenterede med, at “det er desværre også det billede, jeg har. Men det (red: inklusionsprocessen) var jo også et spareobjekt fra starten af, selvom regeringen og KL siger, at det ikke var tilfældet”. Den umarkerede kommunale holdning til økonomien er i det hele taget ret karakteristisk for inklusionsprojektet, hvor ministeren i flere sammenhænge har måttet stå på mål for kommunernes økonomiske udmøntning af inklusionen, mens KL har indtaget en bekvem tilbagetrukket position i den offentlige debat.³⁵

Fokus blev i årets løb på forskellig vis rettet mod folkeskolens arbejdsmiljø. Det vakte således nogen opsigt i pressen, at flere skoler er gået over til at benytte høreværn, ikke alene når enkeltelever skal koncentrere sig om en særlig opgave, men også når støjniveauet generelt er højt. Således berettede en fader i Køge om, at forældrene på hans datters skole var blevet bedt om at købe høreværn til deres børn, for de syv høreværn, de allerede havde i klassen, var ikke nok.³⁶ Stig Broström, professor i pædagogik ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), kaldte brug af høreværn som middel til at skabe ro i klassen for “symptombehandling”, mens Ole Juhl, centerleder på Dansk Center for Undervisningsmiljø, betegnede det som en “pædagogisk falliterklæring”. En del hændelser i årets løb formidlet via tv og dagblade har ligeledes bidraget til opfattelsen af, at folkeskolens undervisningsmiljø kunne være bedre. Eksempelvis blev en lærer med 34 års undervisningserfaring afskediget fra en nordsjællandsk folkeskole, fordi hun slog

---

³³. Folkeskolen.dk 8.10.2013.

³⁴. Undersøgelsen omfatter ifølge DLF's notat af 30.4.2014 1943 lærere i 10 ud af de 20 kommuner i Undervisningsministeriets inklusionsprojekt. Folkeskolen.dk 3.6.2014.

³⁵. Politiken 8.2. og 3.6.2014, 1. sektion henholdsvis s. 4 og s. 7.

³⁶. Politiken.dk 11.-12.4.2014.

en 6-årig elev, efter at han havde slået en anden dreng i klassen og spyttet og slået hende selv i ansigtet.³⁷

Der er således klart behov for et godt skole-hjem-samarbejde, men fra august 2014 skal skole-hjem-samtaler afholdes inden for den almindelige arbejdstid.³⁸ Mette With Hagensen, formand for Skole og Forældre, ærgrede sig over, at det så bare blev "endnu mere besværligt at være forældre". Dorte Lange, næstformand i Danmarks Lærerforening, var enig, idet hun betegnede det som "dybt u hensigtsmæssigt, at vi ikke kan være mere fleksible i skolerne, og det er bestemt ikke lærerne, der har ønsket det", og hun henviste til, at en mere fleksibel arbejdstidstillrettelæggelse kan ske via lokalaftaler, hvad der juni 2014 var indgået i hver tredje af landets kommuner.

Folkeskolen har det ikke let i disse år, hvor der er langt mellem succeshistorierne, mens nederlagsbeskrivelserne florerer om kap med diverse forsøg på at skyldplacere dens utilstrækkelighed. Karakteristisk var således professor Per Fibæk Laursens analyse om, at "den gennemgående danske holdning til uddannelse er tilbagelænet og afslappet. Det skal være sjovt at lære, man skal trives imens ... Det må ikke være for anstrengende, det må ikke kræve for meget tid, og man må ikke blive udsat for nederlag. Danske børn, unge og deres forældre har naturligvis ret til at have denne holdning ... det er imidlertid dobbeltmoralisk, hvis befolkningen og politikerne samtidig forventer af skolen, at den skal kunne bringe elevernes præstationer op i den internationale top".³⁹

Folkeskolens ordning pr. august 2014 har navn af en folkeskolereform, men hvor meget er egentlig ændret, og hvor meget er "gammel vin på nye flasker"? Ændringerne i folkeskolens fagkreds er stort set få og små, selvom visse fag er slået sammen og har fået nye navne; det samme gælder skolestrukturen, som fortsat er den udelte helhedsskole fra 1993, dog med øgede muligheder for holddannelse, og det gælder fagenes indhold, også selvom der er udformet mere målbare Fælles Mål, mens inklusionen fra 2012 de fleste steder har betydet mere dybtgående ændringer af vilkårene for skolens virksomhed.⁴⁰ Nyt er angiveligt den øgede vægt på fysisk udfoldelse og den længere skoledag, selvom timetalsforøgelsen reelt er beskedent; en belysning af skoledagens længde set i relation til tidligere perioder fremgår af artiklen "Skoletid – elevtimal i folkeskolens 7. klasse 1814-2014" s. 103-104. Med timetalsforlængelsen er der indført en form for heldags-skole med fleksibel modulstillrettelæggelse – begge dele noget, man eksperimenterede med i mange folkeskoler i 1980'erne, jf. 7-punkts-programmet fra 1987.⁴¹

---

³⁷. Politiken 30.5.2014, 1. sektion s. 7.

³⁸. TV2-rundspørge juni 2014 blandt 469 skoleledere. Folkeskolen.dk 15.6.2014.

³⁹. Politiken 13.4.2014, 2. sektion s. 12.

⁴⁰. Se Uddannelseshistorie 2012 s. 178-181.

⁴¹. 7-punkts-programmet var en folketingsbeslutning om et udviklingsprogram for folkeskolen og skolen som lokalt kulturcenter (B 109), som udløste fire års forsøgsarbejde. Resultaterne, der blev sammenfattet i den såkaldte "drøftiggerrapport" Folkeskolen: Visioner og konsekvenser (1992), lå til grund for den fortsat gældende folkeskolelov fra 1993.

Lighedspunkter er der også mellem pædagogers inddragelse i den understøttende undervisning og tidligere tiders samordnede indskoling, hvor børnehaveklasselederen indgik i undervisningen sammen med indskolingslærerne. Fra 2014 er faggrænserne mellem lærere og pædagoger så opblødt endnu en tak, men lærerne har fortsat undervisningsansvaret. Den understøttende undervisning er i sig selv en ny betegnelse, men den mere formaliserede lektielæsning, der indgår og kan varetages af forskellige skolemedarbejdere, svarer meget godt til de lektielæsningsaktiviteter, som på mange skoler har eksisteret i adskillige år, f.eks. varetaget af frivillige på skolebibliotekerne.

Mest afgørende for 2014-ordningens virkning i praksis er formentlig, at lærernes indflydelse i skolen er blevet svækket gennem OK 13.⁴² Også på dette punkt er der tale om en proces. Lærernes formelle indflydelse på egen arbejdsplads har pr. tradition været kanaliseret gennem lærerrådet og de kompetencer, dette har været tillagt i skiftende styrelsesbestemmelser.⁴³ Lærerrådet havde bl.a. beslutningskompetence til at henvise et barn til specialundervisning og høringsret med hensyn til skolens undervisningsplan, fagfordeling, skemalægning, undervisningsmidler, skolens budget og ordensregler, og det var repræsenteret i skolebyggesager, dvs. alt andet lige en betydelig indflydelse på skolens virksomhed, også selvom dets kompetence til at beslutte elevens oprykning til næste klassetrin blev ophævet i 1977. I 1990 blev lærerrådet så erstattet af pædagogisk råd, som alene fik rådgivende status. Med statusændringen af pædagogisk råd i 2014 er lærernes indflydelse på egen virksomhed angiveligt ligestillet med andre grupper på arbejdsmarkedet og alene formaliseret gennem samarbejdsudvalgsstrukturen. Der er næppe heller tvivl om, at det har været et længe næret politisk ønske at nå hertil, så selvom OK13 blev markedsført som et redskab for nødvendig finansiering af folkeskolereformen, kan man komme i tvivl om, hvad der har været processens egentlige mål: At ændre på folkeskoleloven eller at fjerne lærerstandens sidste rester af 110 års medbestemmelse.

Alt andet lige er der altså en del lighedspunkter mellem den såkaldte folkeskolereform og forudgående folkeskolevirksomhed, idet en række eksisterende tendenser i skolens praksis er blevet formuleret tydeligere, som det er dansk tradition ved folkeskolelovændringer. Samtidig er omfanget af afgørende nyt til at overse, bortset fra den reducerede lærerindflydelse på skolens virksomhed.

Øgede frihedsgrader for de frie grundskoler

På dette område bragte folketingsåret to centrale lovforslag: Med L 99 fik elever på frie skoler et retskrav på at kunne danne elevråd eller på anden vis varetage fælles skoleinteresser med pligt for skolelederen til at tilskynde hertil, og med

---

⁴². Se Uddannelseshistorie 2013 s. 131-140.

⁴³. Lærerrådet blev indført i 1904 med den daværende folkeskolelovs § 30 og fik sine kompetencer præciseret gennem skoletilsynslovene i 1933, 1949 og 1962 samt i skolestyrelsesloven af 1970.

L 100 fik skolerne adgang til at etablere private vuggestuer.⁴⁴ Begge forslag blev mødt med glæde i sektoren. Således udtrykte Privatskoleforeningen i sine høringssvar bl.a. tilfredshed med den udvidede arbejdsmark og understregede nødvendigheden af at fremme “det reelt og dialogbaserede demokratiske indhold i samværet på skolen – herunder hensynet til, at de demokratiske agenter i grundskolen fortsat er børn (og ikke “små voksne”)⁴⁵ Ved Folketingets 1. behandling blev L 99 og L 100 forhandlet i direkte forlængelse af hinanden, men ikke samlet, idet V, DF og LA benyttede lejligheden til at markere deres modstand mod L 99, mens EL var alene om at gå imod L 100. Den resterende lovbehandling foregik da også adskilt og efter forskellige tidsplaner.

Ved L 99 gjorde Troels Ravn (S) opmærksom på, at man med lovforslaget fulgte en opfordring fra Danske Skoleelever (DSE) til at ligestille elever i folkeskolen og i friskolerne med hensyn til demokratiske rettigheder, mens Anni Matthiesen (V) mente, at man fra politisk hold skulle afholde sig fra at blande sig i, “hvordan de frie skoler involverer deres elever i den demokratiske læring”. Hun fik støtte af bl.a. Alex Ahrendtsen (DF), som mente, at “man har jo valgt at blive friskole netop for at være fri. Og der skal de jo så også have friheden til at sige nej, hvis de ikke mener, at der skal oprettes elevråd”, og Merete Riisager (LA) betegnede klart og tydeligt forslaget som “utidig indblanding”.

Ved L 100, som gav de frie skoler mulighed for at oprette pasningsordninger for børn fra 0- til 2½-årsalderen, fordelte synspunkterne sig anderledes, og alene Rosa Lund (EL) var bekymret over, om de frie skoler ville benytte lejligheden til at “trække profitten ud af dagtilbud”, mens Alex Ahrendtsen (DF) benyttede lejligheden til at fremføre sit partis bekymring over, om de muslimske friskoler “bidrager til integration og ikke til opretholdelse af parallelsamfund”, hvad der fik Christine Antorini til at understrege, at “enhver friskole skal leve op til den friskolelovgivning, der gælder”. L 100 var en opfølgning af B 6, hvor de borgerlige partier ved folketingsårets start havde stillet forslag til folketingsbeslutning om større frihedsgrader for frie skoler med hensyn til at oprette vuggestuer, at etablere afdelinger og filialer, samt navneskifte for husholdnings- og håndarbejds-skoler til frie fagskoler med livspraktiske og erhvervsrettede fag.⁴⁶ Ved behandlingen

---

⁴⁴ L 99 Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejds-skoler (frie kostskoler). (Ret til at danne elevråd m.v.) og L 100 Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. (Tilbud til børn i alderen 0-2½ år). L 99 vedtaget med 61 stemmer for forslaget (S, RV, SF, EL, KF, UFG) og 47 imod (V, DF, LA), og L 100 med 97 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF, UFG) og 8 imod (EL). Begge lovforslag fremsat 12.12.2013 og 1. behandlet 16.1.2014. L 99 blev 2. behandlet 13.3.2014 og 3. behandlet 18.3.2014; lov nr. 264 af 24.3.2014. For L 100 var der 2. behandling 8.4.2014 og 3. behandling 10.4.2014; lov nr. 404 af 28.4.2014.

⁴⁵ Danmarks Privatskoleforenings høringssvar af 10.11.2013.

⁴⁶ B 6 Forslag til folketingsbeslutning om større frihedsgrader for frie skoler. Fremsat 2.10.2013 af Anni Matthiesen (V), Karen Ellemann (V), Preben Bang Henriksen (V), Kristian Jensen (V), Peter Juel Jensen (V), Alex Ahrendtsen (DF), Merete Riisager (LA), Lene Espersen (KF) og 1. behandlet og henvist til udvalg 12.11.2013.

af beslutningsforslaget, som Venstre havde taget initiativ til med baggrund i B 30, fremsat af LA i sidste folketingssamling, mente Christine Antorini, at “forslagsstillerne har sparket en åben dør ind”, og nævnte, at regeringen allerede var på vej med L 100, mens navneskiftet for husholdningsskoler og håndarbejdsskoler var under forberedelse ved drøftelser med sektoren med henblik på lovgivning i folketingssamlingen 2014-15. Men tredje led i beslutningsforslaget om filiale-tablering støttede hun ikke, fordi regeringen ikke var “interesseret i at anvende statslige tilskudsmidler på skolekoncerndannelser, som i yderste konsekvens kan udvikle sig til egentlige skolekoncerner”.

Det ser dermed ikke umiddelbart ud til, at friskolelovgivningen ændres, så private kan få økonomisk gevinst ved at drive skoler. Den store svenske uddannelseskonzern AcadeMedia havde ellers tilkendegivet, at man ville overveje at udbyde sit undervisningskoncept i Danmark.⁴⁷ Udmeldingen kom i kølvandet på Produktivitetskommissionens rapport om udlicitering af flere centrale velfærdsopgaver fra kommuner til private firmaer, der især var møntet på plejehjems- og børnehavedrift.⁴⁸ Men også folkeskoleområdet var nævnt som et af de felter, hvor “det anbefales, at det undgås, at lovgivning begrænser de offentlige myndigheds muligheder for at udbyde opgaver på områder, hvor myndigheden vurderer, at udbud kunne give en bedre og/eller billigere opgaveløsning.” Men det var der altså ikke politisk flertal for i denne omgang.

Privatskoleområdet er nu også inddraget under ombudsmandens område, selvom forvaltningslovens regler om partshøring alene omfatter offentlige myndigheds sagsbehandling og ikke de frie grundskolers, da de er selvejende institutioner. Men artikel 12 i FNs børnekonvention omhandler børns ret til at blive hørt, og implementeringen heraf har ombudsmandens børnekontor fået til opgave at sikre og overvåge. Ombudsmanden har således pligt til at gøre opmærksom på, hvis dansk lovgivning ikke lever op til internationale forpligtelser vedrørende børns rettigheder, og ombudsmanden har derfor med baggrund i to konkrete klager, modtaget siden børnekontorets oprettelse 1. november 2012, bedt Undervisningsministeriet om at overveje spørgsmålet om høringsret ved bortvisning og udskrivning af elever fra frie grundskoler.⁴⁹

Privatskolesektoren fortsætter sin vækst. På landsplan gik i efteråret 2012 15,6 % af grundskoleeleverne i en friskole mod 13,9 % i 2008, og i København var pri-

---

⁴⁷. AcadeMedia driver 350 institutioner for førskole-, skole-, gymnasie- og voksenundervisning med tilsammen over 80.000 elever og studerende, herunder datterselskabet Vittra med i alt 27 grundskoler; Kristeligt Dagblad 6.3.2014.

⁴⁸. Produktivitetskommissionen, der var nedsat primo 2012 og ophørte 31.3.2014 efter afleveringen af slutrapporten “Det handler om velstand og velfærd”, havde til opgave at komme med konkrete anbefalinger til at styrke Danmarks produktivitet i både den private og den offentlige sektor. Kommissionen bestod af 8 medlemmer og økonomiprofessor og tidligere overvismand Peter Birch Sørensen som formand.

⁴⁹. Ombudsmanden.dk 24.4.2014.

vatskoleandelen hele 24 % af eleverne på bh.-2. klassetrin.⁵⁰ Tendensen fortsatte i en undersøgelse af Epinion for DR, som viste, at yderligere 17 % af forældre i København med barn enten i eller på vej i folkeskolen overvejede at indskrive deres barn på en privatskole, her angiveligt på grund af folkeskolereformen. Tilstrømningen kan efter temperament ses som et tilvalg af en skoleform med værdier, man som forældre tilslutter sig, eller som et fravalg af en folkeskole i betydelige værdimæssige og økonomiske vanskeligheder. Når en fjerdedel af forældrene som i Københavns Kommune vælger en anden skoleform end folkeskolen for deres barn, må det give anledning til at spørge ind til årsagerne. De frie skolars administrative frihedsgrader er igennem 2000-tallet reduceret, om end slet ikke i samme grad som folkeskolens, hvor den centrale kontrol med virksomhedens output tværtimod er strammet ganske betydeligt op – uden nogen konstaterbar kvalitetsforbedring! I det forløbne år er tendensen nok lidt anderledes, idet de frie grundskoler ikke er utilfredse over, at de slipper for de nye bindinger i folkeskolens regelsæt, f.eks. med hensyn til lektielæsning og understøttende undervisning, mens arbejdstidsreglerne efter OK 13, der også her har givet skoleledelsen større råderum over arbejdskraften, givetvis udløser større tilfredshed på ledelsesplan end på lærerniveau.

Den fortsatte tilstrømning til de frie skoler kunne derfor give folkeskolens beslutningstagere anledning til ikke alene undren, men eventuelt også handlen – selvagt under forudsætning af, at folkeskolen tillægges betydning for det danske samfunds kompetencedannelse, fællesskabsfølelse og sammenhængskraft. Man kan så mene, at den aktuelle ændring af folkeskoleloven er udtryk for en sådan handlen. Om ændringerne er overbevisende nok, beslutter forældrene med deres stillingtagen til spørgsmålet om, i hvilken skoleform deres eget barn vil blive dygtigst og indgå i en positiv udvikling. Selvom dette er de angivelige mål med folkeskoleændringerne, kan det alligevel meget vel tænkes, at forældrene søger svaret i de private skoler som alternativ til folkeskolen. Førstevalget burde fortsat være en folkeskole med styrke til at give udfordringer ikke alene til de fleste, men også til de ressourcestærke elever – hvad nu, hvis forældrene ikke synes, at folkeskolen er stærk nok til deres barn?

Et splittet gymnasium i tvivl om sin opgave

Den store elevtilstrømning til gymnasiet set i relation til andre uddannelser, ikke mindst erhvervsuddannelserne, rejser spørgsmålet om, hvad der egentlig er gymnasiets opgave, og hvordan den kan løftes med den nuværende rekruttering: Hvem og hvor mange unge bør egentlig vælge gymnasievejen? Bør gymnasiet være for talenterne, der har studieforberedelse som mål, eller for de mange, som ønsker at kvalificere sig bredt til et senere job? Disse spørgsmål har ved flere lejligheder i årets løb givet anledning til debat om ungdomsuddannelsernes kvali-

---

⁵⁰ Politiken.dk 11.11.2013 og Politiken 8.4.2014 1. sektion s. 7.

tet og struktur, også selvom der i foråret 2014 for første gang i mange år er sket et lille fald i antal gymnasieansøgninger.⁵¹ Spørgsmålet er også rettet til gymnasiets egne folk, som må forholde sig til, om man ønsker, at visionen for gymnasiet skal være kvalitativ eller kvantitativ.

Også for gymnasiet gælder en samfundsmæssig forpligtelse til at søge sammenhæng frem for opsplitning, hvad der bl.a. ses afspejlet i den fjerde indikator i Undervisningsministeriets såkaldt risikobaserede tilsyn, nemlig løfteevnen til at bryde den negative sociale arv og løfte eleverne fagligt i forhold til deres sociale baggrund.⁵² Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen følger skolernes karaktergennemsnit og iværksætter ved længere tids faldende tendens et "dialogbaseret kvalitetstilsyn", hvor institutioner f.eks. kan få støtte til at bekæmpe elevfrafald. Den nvalgte formand for Gymnasieskolernes rektorforening Anne-Birgitte Rasmussen anser det dog for problematisk, at tilsynet ikke inddrager gymnasiets almindelige virksomhed.

Ændringer i uddannelsessystemet sker ofte på regeringsinitiativ, men oppositionens beslutningsforslag kan hjælpe på vej og samtidig signalere, at her kan regeringen måske senere finde fodslag om nye tiltag. Med B 7 pegede DF på gymnasiets kvalitetsdilemma ved at foreslå en ny forberedelsesskole til hf som et alternativt uddannelsesforløb for unge efter 9. eller 10. klasse med et eksamensrettet 2-årigt modulopbygget forløb med fag på B- og C-niveau og adgangsgivende til de fleste professionsbachelor- og erhvervsuddannelser og med et supplerende 3. år på f.eks. VUC til videregående uddannelser.⁵³ Som forslagsstiller begrundede Marie Krarup (DF) forslaget med, at hendes parti ønskede en moderne version af den gamle realskole, som kunne "tage presset af gymnasierne", fordi man havde nærmet sig "en 12-års-enhedsskole, når 74 procent af en årgang bare fortsætter i gymnasiet", der producerer "studenter, der kommer ud med så lave snit, at ... de ender som ufaglærte med studenterhue." Beslutningsforslaget blev politisk bredt imødegået, idet Christine Antorini fandt, at hf-uddannelsen i forvejen "løfter nogle af de udfordringer, som Dansk Folkeparti ønsker at løse med forberedelsesskolen", mens Anni Matthiesen (V) mente, at "forberedelsesskoler er jo indbygget i vore grundskoler", og Lotte Rod (RV), at forslaget ville bringe "fortiden tilbage" i form af noget, Lisbeth Bech Poulsen (SF) betegnede som en "varmestue". Men alligevel bidrog beslutningsforslaget og debatten herom til at fastholde fokus på gymnasiets splittede situation.

---

⁵¹. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 28.3.2014.

⁵². De tre øvrige indikatorer er frafald, eksamensgennemsnit og overgang til videregående uddannelse, jf. Undervisningsministeriets pjeces Dialogbaseret Kvalitetstilsyn; gymnasieskolen.dk 14.5.2014.

⁵³. B 7 om ny forberedelsesskole for unge (reform af hf) blev fremsat 3.10.2013 af Marie Krarup (DF), Alex Ahrendtsen (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Søren Espersen (DF), Dennis Flydtkjær (DF), Martin Henriksen (DF) og Peter Skaarup (DF).

Omtrent samtidig rejstes kvalitetsproblemstillingen i en rapport fra tænketanken DEA, der på lidt længere sigt foreslog én fælles indgang til alle 3-4-årige ungdomsuddannelser uden skel mellem gymnasiet og erhvervsuddannelserne og på kort sigt bl.a. indførelse af adgangskrav til gymnasiet med en karakter på 4 i dansk og matematik ved 9. klasseprøven i folkeskolen.⁵⁴ Omtrent samtidig påpegede Produktivitetskommissionen, at alt for mange unge udstyres med akademiske kompetencer, som de ikke kan bruge til noget på arbejdsmarkedet, primært på grund af den stort set frie adgang til gymnasierne, mens tænketanken Kraka i en analyse af adgangskrav til gymnasiet påviste, at 2/3 af de unge, der gennemfører gymnasiet med under 7 i gennemsnit, fortsætter på korte og mellemlange videreuddannelser.⁵⁵

Den politiske debat om adgangskrav til de gymnasiale uddannelser blev skudt i gang af regeringens erhvervsreformudspil af 2. oktober 2013, hvor der blev foreslået karakteradgangskrav på mindst 2 i dansk og matematik både til erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser, men oppositionen var ikke enig, idet de borgerlige partier ønskede højere karakterkrav til de gymnasiale uddannelser.⁵⁶ Generelt har elevers gymnasiadgang i de senere år været betinget af en positiv uddannelsesparathedsvurdering og af prøveafleggelse, mens prøvekaraktererne har været uden betydning; hertil kommer mulighed for optag via en ansøgningssamtale eller en optagelsesprøve. Drøftelserne om karakteradgangskrav blev i gymnasieforligskredsen, dvs. uden EL og LA, påbegyndt ultimo maj 2014. Til grund for drøftelserne ligger bl.a. en analyse fra april 2014, der har kortlagt de mulige konsekvenser af forskellige adgangskrav for den årgang, der påbegyndte en gymnasial uddannelse i 2012. Analysen påviste bl.a., at adgangskrav på henholdsvis 2 og 7 vil vende den tunge ende nedad og navnlig ramme efterkommere af indvandrere og elever fra uddannelsesfremmede hjem; især hf vil blive ramt af høje karakteradgangskrav, idet tre ud af fire hf'ere ikke ville være blevet optaget ved et karakterkrav på 7.⁵⁷

---

⁵⁴ De fire brede spor er Science & Technology, Business & Social sciences, Health & Arts, Education & Communication. Rapporten fra 20.5.2014 er udarbejdet af den politisk uafhængige tænketank DEA's ungdomsuddannelseskommission, hvor bl.a. er repræsenteret Dansk Industri, Dansk Erhverv, forskere og uddannelsesinstitutioner med Allan Kjær Andersen, rektor på Ørestad Gymnasium, Lars Goldschmidt, tidligere direktør i Dansk Industri og Anders Vind, uddannelseskonsulent i LO. Kommissionen er delvist finansieret af Industriens Fond og Danish Society for Education and Business (DSEB); Niels Egelund, professor ved Aarhus Universitet, er formand. Gymnasieskolen.dk 20.5.2014.

⁵⁵ Debatindlæg under "Opinion" i Berlingske d. 19.5.2014.

⁵⁶ Gymnasieskolen.dk 2.10.2013 og 11.4.2014. Se også Uddannelseshistorie 1999 s. 154-155 om afskaffelsen af egnethedserklæringen.

⁵⁷ Analysen ultimo april 2014 af karakterkrav ved de gymnasiale uddannelser var et led i forligsamtalen "Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser" af 24.2.2014 mellem S, RV, V, DF, SF, KF og LA. Se også Gymnasieskolen.dk 23.4. og 8.5.2014 samt Politiken 2.5., 1. sektion s. 2, og 20.5.2014, forsiden.

Ikke kun adgangskrav, men også store skriftlige opgaver som gymnasiets studieretningsprojekt (SRP) og hf's større skriftlige opgave (SSO) medvirker til elevgruppens spredning ved at synliggøre betydningen af social baggrund.⁵⁸ En undersøgelse af vejledningen ved SRP fra foråret 2014 foretaget af Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS) viser, at det går bedst i forberedelsesfasen, hvor 70 % af eleverne har fået vejledning på skolen i 1 time eller mere, 27 % i mindre end 1 time og kun 3 % ingenting, mens det i skriveperioden blot er 78 % i alt, der overhovedet har fået vejledning. Undersøgelsen viser også, at 52 % af eleverne har fået hjælp af andre, her især deres forældre – jf. opgavens folkelige navn "forældreopgaven" – og navnlig til at vinkle og strukturere stoffet samt til korrekturlæsning. Kun 4 % har fået hjælp til at skrive dele af eller hele opgaven, mens 2 % har betalt andre for det. De store skriftlige opgaver skaber spredning mellem eleverne, idet nogle oplever dem som ét langt skriveskridt, mens andre ser en udfordring i at teste egne studieforudsætninger – med den lille krølle på sagen, at karakteren ved SRP tæller dobbelt i studentereksamensgennemsnittet og ved SSO 1,5 på hf-beviset.⁵⁹

Hvad der kan gøres for at takle de betydelige sociale forskelle i gymnasiernes elevklientel, har længe været diskuteret. Et af forslagene har været etablering af et socialt taxameter, der kunne styrke indsatsen på gymnasier i områder med svag socialbaggrund. Debatten herom rumler stadig, og regeringen har nu i over to år været på vej med forslag herom, men kun på vej, for det sociale taxameter er en kontroversiel sag: Det indebærer en omfordeling fra rige til fattige gymnasier, hvor de rige sagtens kan bruge pengene selv til at forbedre egen virksomhed, og hvor de fattige frygter for at blive stemplet som tabergymnasier. Primo november 2013 kom tænketanken Cevea så med det første konkrete bud på et socialt taxameter for ungdomsuddannelserne med en omfordeling af 750 mio. mellem institutioner med elever af forskellig socialgruppebaggrund (målt på afgangskarakterer og forældres uddannelsesniveau), idet man foreslog at erstatte det såkaldte færdiggørelsestaxameter på 6000-11.000 kroner pr. elev med en gruppeinddeling fra 1-4, hvor institutioner i kategori 4 kunne få en større del af det sociale taxameter.⁶⁰ At der er betydelige forskelle i elevernes indgangsniveau på de gymnasiale uddannelser, ses bl.a. af karaktergennemsnit i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøver sommeren 2010, hvor ansøgerne til f.eks. Hvidovre gymnasium og hf scorede et gennemsnit på 5,9 over for ansøgerne til Rysensteen Gymnasium med 9,1.

Forskellene afspejler sig også i de selvejende institutioners økonomi, hvor forskellene mellem rige og fattige gymnasier er øget siden 2007. Nogle gymnasier har genereret store overskud, f.eks. på Frederiksborg Gymnasium i Hillerød over

---

⁵⁸. Undersøgelsen er offentliggjort og kommenteret på gymnasieskolen.dk 25.3.2014.

⁵⁹. Politiken 17.12.2013, 1. sektion s. 7.

⁶⁰. Cevea.dk 5.11.2013, Dr.dk 8.11.2013, Politiken 8.11. og 12.11.2013, begge 1. sektion s. 9, Politiken.dk 19.2.2014, og Frederiksborg Amtsavis 25.10.2013, 1. sektion s. 4-5.

33 mio., mens andre, bl.a. på den københavnske vestegn, har underskud. Den dårlige økonomi er et resultat af en negativ spiral med faldende ansøgningstal, optag af elever med ringe forudsætninger, som bliver båret igennem af hensyn til fuldførelsestaxametret, men hvis lave karaktergennemsnit belaster institutionens ry; med endnu færre ansøgere til følge. Eksempelvis blev Kongsholm Gymnasium i Albertslund – der har arbejdet med at indføre et “heldags-hf” med reduceret lektielæsning, jf. rektors resultatkontrakt 2013-14 – i foråret 2014 “fremtidssikret” ved en fusion med CPH West. Kommende tiltag i form af karakteradgangskrav vil yderligere mindske elevtallet på de truede institutioner og dermed øge deres økonomiske vanskeligheder. Men ønsker man et dækkende ungdomsuddannelsesstilbud i alle egne af Danmark, må noget gøres. Selveje er ikke problemøst, heller ikke på gymnasieområdet!

Året har dog også bragt mindre kontroversielle tiltag på gymnasieområdet. Således hjemlede L 41 en permanentgørelse af den hidtidige forsøgsordning med særligt tilrettelagte stx- og hf-forløb for personer med nedsat psykisk funktionsevne, f.eks. Aspergers syndrom.⁶¹ Der var ved 1. behandlingen bred opbakning fra alle partier bortset fra EL. Flere af partierne udtrykte dog bekymring over finansieringsmodellen, hvor der sker en beskeden omfordeling inden for taxamertilskuddet, men ikke Marie Krarup (DF), som mente, at dette “skyggetaxameter ... synes vi faktisk er en utrolig god idé, som man kunne overveje at bruge andre steder, hvor det er vigtigt at opretholde små hold og trygge rammer for at få faglig kvalitet i undervisningen”. Rosa Lund (EL) begrundede sit partis nej til forslaget med, at man ikke var “enige i, at for at finansiere en uddannelse skal pengene gå fra noget andet i uddannelsessystemet”.

Med L 42, som blev behandlet samtidig, men i højere grad skilte de politiske vande, blev der fra 1. januar 2014 indført sociale klausuler for ungdomsuddannelsesinstitutioner og voksenuddannelsescentre om udbudskrav om uddannelses- og praktikaftaler.⁶² Ved 1. behandlingen var de borgerlige partier (V, LA og

---

⁶¹ L 41 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. (Tilskud til særligt tilrettelagte stx- og hf-forløb for elever og kurser med nedsat psykisk funktionsevne); forslaget, der bygger på EVA's evaluering af forsøg på området (slutevaluering februar 2012), blev vedtaget med 101 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF, UFG) og 9 stemmer imod (EL samt ved en fejltagelse Kristian Jensen, V). Fremsat 10.10.2013, 1. behandling 22.10.2013, 2. behandling 3.12.2013 og 3. behandling 10.12.2013. Lov nr. 1467 af 17.12.2013.

⁶² L 42 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseseksamen (hf-kurser). (Sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud). Vedtaget med 74 stemmer for forslaget (S, DF, RV, SF, EL, UFG) og 37 imod (V, LA, KF). Fremsat 10.10.2013, 1. behandling 22.10.2013, 2. behandling 3.12.2013 og 3. behandling 10.12.2013. Lov nr. 1465 af 17.12.2013. Loven indfører et “følg eller forklar-princip”, som indebærer, at institutionerne skal anvende sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i relevante udbud og efterfølgende kontraktindgåelser eller forklare, hvorfor de ikke gør det, jf. kriterierne i Konkurrence- og

KF) således klart imod, og Peter Juel Jensen (V) vendte sig kraftigt imod det såkaldte “følg eller forklar-princip”, hvorefter skoler, der undlader at bruge sociale klausuler, skal begrunde det på deres hjemmeside – af Lene Espersen (KF) betegnet som en “gabestok”. Oppositionspartierne pegede alle på, at frivillige partnerskabsaftaler var mere fleksible, mens Christine Antorini så forslaget som “et yderligere skub til, at der bliver skabt lærepladser”.

OK 13-forløbet var som bekendt knap så voldsomt på ungdomsuddannelsesområdet som i folkeskolen, men det har alligevel trukket spor. Således valgte den tidligere formand for Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) Gorm Leschly efter 18 år i hovedbestyrelsen ikke at genopstille ved formandsvalget.⁶³ Arbejdsgiversiden har også trukket linjerne op, bl.a. ved at Moderniseringsstyrelsen over for rektorerne har udtrykt “forventning om”, at gymnasielærerne registrerer deres arbejdstid. Der er imidlertid ikke enighed mellem lærere og rektorer om, hvordan aftalens tidsregistreringsbestemmelser skal tolkes, idet GL mener, at tidsregistreringen er et krav, og rektorforeningen blot, at skolerne skal stille et registreringssystem til rådighed. Hertil kommer, at kun 10 % af de almene gymnasier har indført tilstedeværelseskrav. Moderniseringsstyrelsen har også klart tilkendegivet, at man ikke ønsker lokalaftaler. Alligevel har 12 skoler i år indgået en sådan og yderligere 20 skoler en “forståelse”, dvs. en bindende aftale, som man så forlader sig på ikke konflikter med Moderniseringsstyrelsens udmelding. Alligevel kan rektorerne for aftaleskolerne formentlig se frem til en kammeratlig samtale i Undervisningsministeriet efter sommerferien 2014.

Alt i alt fremstår det almene gymnasium aktuelt som en institution i tvivl om sin opgave og sine mål. Struktur-uro, karakterinflation, balance med og afgrænsning til erhvervsskolerne er blot nogle af problemstillingerne. En løsning heraf spiller en afgørende rolle for omverdenens tillid til de gymnasiale uddannelsers kvalitet. Den tillid er det vigtigt ikke at sætte på spil – endsige over styr. Specielt hvad angår debatten om adgangskrav, er balancen hårfin: En højere adgangskvotient til gymnasierne end til erhvervsuddannelserne signalerer, alt efter politisk tilhørsforhold, at åndens frem for håndens arbejde enten reelt er mere krævende eller bare mere prestigefyldt.

Dybtgående ændringer i erhvervsskolesektoren

Gennem adskillige år har erhvervsskolesektoren lidt under praktikpladsproblemer og faldende søgning, men med dette folketingsårs initiativer på området er

---

Forbrugerstyrelsens vejledning af 30. august 2013. Forklaringen skal senest foreligge ved kontraktindgåelsen og indsendes som et led i den årlige tilsynsrapport. Se også Nyheder fra uvm.dk 20.1.2014.

⁶³ Gorm Leschly, der var formand for GL i 14 år, blev afløst af Annette Nørdrøm Hansen, Gefion Gymnasium, fra liste 1, med Sigrid Jørgensen, Bagsværd Kostskole og Gymnasium, fra liste 2 som 1. næstformand. Gymnasieskolen.dk 7.10. og 2.12.2013 samt 28.5.2014. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 132-133.

der sket en tilbundsgående revision af området, der på sigt giver et spinkelt håb om et mere afbalanceret uddannelses- og arbejdsmarked.

Et af årets væsentlige lovinitiativer var *erhvervs-skolereformen*, som blev gennemført med L 195, der udmøntede aftalen “Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser” af 24. februar 2014 mellem alle partier bortset fra EL. Dermed indførtes bl.a. euv på flere relevante erhvervsuddannelser, f.eks. de merkantile, en erhvervsuddannelse for voksne (euv) og en erhvervsrettet 10. klasse (eud10). Med til at finansiere ordningen er en beskæring ind til benet af UU-vejledningen på 140 mio., hvad der medfører, at kun de 20 % ikke-uddannelsesparate elever i folkeskolen fremtidig vil få individuel vejledning, og at al anden vejledning bliver kollektivt informerende og i overvejende digital form.⁶⁴ Erhvervsuddannelsernes tidligere 12 indgange er erstattet af fire hovedområder, der er indført adgangs-krav på mindst karakteren 2 ved folkeskolens afgangsprøve i dansk og matematik, muligheden for mesterlære er bevaret, flere uddannelser har fået skolepraktik, og undervisningstiden er udvidet, så eleverne fra 2016 skal have mindst 26 timers undervisning ugentligt, dvs. knap 35 lektioner; en samlet opstilling af aftalens hovedpunkter fremgår af bilag 3. Ved 1. behandlingen begrundede Finn Sørensen (EL) sit partis nej med, at “reformen ikke medfører en eneste ny praktikplads; reformen indfører karakteradgangskrav; reformen afskærer 80 pct. af de unge fra personlig individuel vejledning”. Også Alex Ahrendtsen (DF) ærgrede sig over reduktionen i vejledningen, men mente dog, at lovforslaget var et “skridt i den rigtige retning”, mens Merete Riisager (LA) så det som et paradoks, at det blev sværere at gennemføre en erhvervsuddannelse end gymnasiet, når eleverne både skulle leve op til karakterkravet og finde sig en praktikplads.

Ved forhandlingerne om erhvervsuddannelsesreformen blev der samtidig skabt flertal for den *kombinerede ungdomsuddannelse*, en toårig uddannelse for unge uden forudsætninger for at gennemføre en erhvervsfaglig eller gymnasial ungdomsuddannelse.⁶⁵ Der er tale om en seksårig forsøgsordning med start fra august 2015 i 20 områder og med et samlet årligt optag på 2500 unge.⁶⁶ Den kombinerede ungdomsuddannelse, der skræddersys til den enkelte unge med mulig-

---

⁶⁴ L 195 Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsuddannelser, lov om vejledning om uddannelse og erhverv samt pligt til uddannelse, beskæftigelse m.v., lov om folkeskolen og forskellige andre love. (Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser m.v.). Vedtaget med 98 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) og 8 stemmer imod (EL). Fremsat 8.5.2014, 1. behandling 15.5.2014, 2. behandling 4.6.2014 og 3. behandling 11.6.2014. Lov nr. 634 af 16.6.2014. Lovforslag og forligsaftale bygger på regeringens udspil af 2.10.2013 “Faglært til fremtiden – Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser”; Undervisningsministeriets pressemeddelelser 2.10.2013 og 24.2.2014. Politiken 5.3.2014, 1. sektion s. 5, og 12.3.2014, 1. sektion s. 2. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 153-156.

⁶⁵ Politiken.dk 15.10.2013.

⁶⁶ L 196 Forslag til lov om kombineret ungdomsuddannelse. Vedtaget med 102 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) og 7 stemmer imod (EL). Fremsat 8.5.2014, 1. behandling 15.5.2014, 2. behandling 4.6.2014, 3. behandling 11.6.2014. Lov nr. 631 af 16.6.2014. Se også Nyt fra uvm.dk 22.5.2014.

hed for afstigning og påstigning i op til to år i alt, skal sætte den unge i stand til at kunne fortsætte i en kompetencegivende uddannelse. Det er Ungdommens Uddannelsesvejledning, der afgør, om ansøgeren tilhører uddannelsens målgruppe. Ved 1. behandlingen af L 196 nævnte Peter Juel Jensen (V), at “der er blevet krydset klinger i ministerens mødelokale”, men han tilsagde sit partis støtte. Alex Ahrendtsen (DF) “havde hellere set, at produktionsskolernes udspil om en produktionsskolebaseret egu var blevet afprøvet”, men det havde været “afgørende for Dansk Folkeparti, at ordningen ikke blev permanent”. Heller ikke Lene Espersen (KF) lagde “skjul på, at vi Konservative er mest begejstret for, at lovforslaget er tidsbegrænset”, mens Finn Sørensen (EL) oplevede det som “endnu en firkantet kasse, som de unge, der ikke passer ned i de andre kasser, skal passe ned i”.

En lettere gang gennem det politiske system fik L 197 om det nyetablerede *Rådet for ungdomsuddannelserne*.⁶⁷ Rådet, der erstatter Rådet for de Gymnasiale Uddannelser, skal skabe et evidensbaseret grundlag for overordnet og tværgående rådgivning og sammen med Rådet for Børns Læring og Rådet for de grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser (REU) koordinere og målrette rådgivning om f.eks. uddannelsernes faglige indhold, sammenhænge og overgange, evaluering og kvalitetsudvikling og elevtrivsel. Rådet er sammensat af et formandskab af 5-7 danske og udenlandske eksperter og 17 medlemmer indstillet af ungdomsuddannelsesorganisationer. Ved 1. behandlingen tilkendegav Eigil Andersen (SF) sit partis tilslutning med begrundelsen, at “for SF er en ligestilling af ungdomsuddannelserne fuldstændig central”. Også Finn Sørensen (EL) udtrykte på sit partis vegne støtte til oprettelsen af det nye råd, men efterlyste en repræsentation af UU-centrene, hvad Christine Antorini imidlertid afviste med, at vejledningscentrene udførte en ydelse og ikke var “en interessant”.

På voksenområdet bragte året også en *målretning af efter- og videreuddannelsesmidlerne*, idet L 98 med virkning fra 1. februar 2014 begrænsede statens voksenuddannelsesstøtte (SVU) til personer uden uddannelse eller med en kort eller forældet videregående uddannelse, jf. den allerede vedtagne besparelse på finansloven 2014 på 138 mio.⁶⁸ Herefter ydes der ikke længere SVU til efteruddannelse for ansatte med lange og mellemlange videregående uddannelser, f.eks. sygeplejersker, lærere og pædagoger, men alene til personer med uddannelse under erhvervsakademiveau; på lærerområdet anslog Børne- og Kulturchefforenin-

---

⁶⁷. L 197 Forslag til lov om Rådet for Ungdomsuddannelser. Enstemmigt vedtaget med 107 stemmer. Fremsat 8.5.2014, 1. behandling 15.5.2014, 2. behandling 4.6.2014, 3. behandling 11.6.2014. Lov nr. 630 af 16.6.2014. L 197 er et led i udmøntningen af “Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser” af 24.2.2014 mellem regeringen og V, DF, SF, KF og LA. Se også Nyt fra uvm.dk 22.5.2014.

⁶⁸. L 98 Forslag til lov om ændring af lov om statens voksenuddannelsesstøtte (SVU). (Målretning af SVU til videregående uddannelse). Vedtaget med 98 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF, UFG) og 8 stemmer imod (EL); ingen undlod at stemme. Fremsat 11.11.2013. 1. behandling 17.11.2013. 2. behandling 21.12.2013 og 3. behandling 23.1.2014. Lov nr. 82 af 28.1.2014 og Ftf.dk 11.12.2013. Se også Uddannelseshistorie 2000 s. 122-124.

gen, at det betød 300 mio. mindre til efteruddannelse af lærere.⁶⁹ Ved 1. behandlingen, der var præget af bred enighed bortset fra EL, mente Kirsten Brosbøl (S), at SVU-ordningen “bruges af flere og af andre, end den oprindeligt var tiltænkt”, mens Rosa Lund (EL) ikke kunne “forstå, hvorfor et flertal i den her sal gerne vil ændre noget af det, der fungerer allerbedst i vores efteruddannelsessystem”.

Med årets reform kan man håbe, at det langt om længe vil blive mere attraktivt at vælge erhvervsuddannelsesvejen, og at man endelig kommer praktikpladsproblemet til livs. Positivt er det også, at der kunne samles flertal for den kombinerede ungdomsuddannelse, som ganske vist er omkostningstung pr. studerende, men hvor samfundet har en særlig forpligtelse til at støtte den enkelte.

Kursskifte i de videregående uddannelser?

Væksten i de videregående uddannelser fortsætter, og det samlede optag på de videregående uddannelser i 2013 på 64.746 studerende blev 5 % højere end i 2012; også tilstrømningen til erhvervsakademiuddannelserne øges fortsat.⁷⁰ Det store ansøgerantal sammenholdt med svækkede jobmuligheder for færdiguddannede kandidater, især inden for de humanistiske fag, har også ved de videregående uddannelser ført til strukturdebat.

Således har det såkaldte *Kvalitetsudvalg*, der ifølge sit kommissorium skal se på kvalitet, relevans og sammenhæng i de videregående uddannelser, i sin første delrapport “Nye Veje – Fremtidens Videregående Uddannelsessystem” fra april 2014 foreslået, at bacheloruddannelser generelt gøres fireårige med mulighed for til slut at fokusere enten på fagets praktiske anvendelsesmuligheder eller mere forskningsorienterede aspekter.⁷¹ Den efterfølgende, etårige kandidatuddannelse skal så være målrettet den bedste tredjedel af de studerende, og i stedet for den enkeltes retskrav på direkte fortsættelse til såvel kandidat- som ph.d.-niveau foreslås karakterbaserede adgangskriterier, evt. kombineret med optagelsessamtale. Samtidig foreslås nedlæggelse af små uddannelser med under 30 studerende

---

⁶⁹ Folkeskolen.dk 14.10.2013.

⁷⁰ Uddannelsesministeriets notat nr. 1 af 7.10. 2013 om hovedtal; se <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/statistik-og-analyser/sogning-og-optag-pa-videregaende-uddannelser/tal-og-fakta-om-sogning-og-optag-pa-de-videregaende-uddannelser> og Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 30.4.2014. Væksten har eksempelvis medført, at Erhvervsakademiet Lillebælt i Odense til erstatning af de nuværende otte forskellige lokationer er i gang med at bygge en ny campus på 20.000 m² med plads til ca. 3000 studerende.

⁷¹ Kvalitetsudvalget – egentlig “Udvalget for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser” nedsat af regeringen oktober 2013 – og dets sekretariat er en selvstændig forvaltningsmyndighed og uafhængig af Uddannelses- og Forskningsministeriet. Udvalget består af syv personligt udpegede medlemmer: Jørgen Søndergaard (formand), forskningsleder ved SFI, Ivar Anders Bleiklie, professor v. Bergens universitet, Nikolaj Lubanski, talentdirektør i Copenhagen Capacity, Jakob Roland Munch, professor v. Københavns Universitet, Birgitte Nauntofte, direktør for Novo Nordisk Fonden, Nina Smith, professor v. Aarhus Universitet, og Mette Vestergaard, administrerende direktør i Mannaz A/S. Se også Politiken.dk 3.4.2014, ufm.dk og Politikens leder, begge 8.4.2014 samt Politiken 25.4.2014 1. sektion s. 2 og s. 6 og 19.6. 2014 1. sektion s. 8.

og samling af uddannelser med et årligt optag på under 60 studerende på landsplan, for som Jørgen Søndergaard udtalte, er der “en spildfaktor i uddannelsessystemet, som man ikke helt kan fjerne, men man kan prøve at holde den nede”.⁷² Forslagene i rapporten, der har klart lovforberedende karakter, blev sparket videre ved uddannelsesminister Sofie Carsten Nielsens forårsmøde ultimo april 2014, jf. hendes udtalelser til pressen i første halvdel af 2014 – bl.a. om, at “vi er nødt til at sikre, at der ikke er for mange bristede håb ... og vi kan ikke være bekendt at uddanne til arbejdsløshed, og jeg kan ikke leve med, at vi lader stå til”. Hermed er signaleret et kursskifte, hvor reduktion af fagudbud og øget konkurrence om kandidatpladserne kan føre til revision af regeringens hidtidige målsætning om, at 60 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse og mindst 25 % en kandidatuddannelse. I samme ånd tilkendegav Ralf Hemmingsen, at universiteterne er nået til enighed om, at man fra januar 2015 er klar med en fælles plan om optagelsesantal på studier med udsigt til arbejdsløshed.

Vækstkurven er gået uden om de pædagogiske uddannelser, delvis fordi det er blevet sværere at komme ind på læreruddannelsen via kvote 1. Foråret 2014 har således bragt et markant fald på 16 % i kvote 2-ansøgninger i forhold til 2013, som var første år med adgangskrav på 7 i kvote 1.⁷³ Det samlede ansøgetal pr. 1. juli 2014 blev 6324, hvad der dog kan ændres med efteroptaget efter sommerferien. I 2013 var der ligeledes et fald i antal nye lærerstuderende på 17 % i forhold til året før, hvad der af Harald Mikkelsen, rektor på professionshøjskolen VIA, blev tilskrevet dels de skærpede optagelsesbetingelser, dels lærerlockouten 2013. Faldet er bl.a. resulteret i lukning af læreruddannelsen i Holbæk sommeren 2014, og i at Blaagaard/KDAS' aftenuddannelse er erstattet af netbaserede fjernstudier.⁷⁴ Knap så hårdt ramt er pædagoguddannelsen, hvor L 17 udmøntede sidste års forlig ved på linje med de øvrige professionsbacheloruddannelser at ophæve den selvstændige pædagoguddannelseslov og hjemle bekendtgørelsesstyringen under professionsbachelorloven.⁷⁵ Ved 1. behandlingen ærgrede Esben Lunde Larsen (V) sig over, at der ikke var indført adgangskvotienter og optagelsessamtaler i pædagoguddannelsen som ved læreruddannelsen, men han var tilfreds med, at emnet tages op igen ved evalueringen af læreruddannelsen i 2020. Rosa Lund (EL) fremførte endnu en gang sit partis indvendinger mod den lønne- de praktik, hvad Morten Østergaard kommenterede med, at den var bevaret af

---

⁷². Politiken 19.6.2014, 1. sektion s. 8.

⁷³. Folkeskolen.dk 11.10.2013 og 17.3.2014. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 161-163.

⁷⁴. Lukningen blev besluttet af UCSJ's bestyrelse på et møde 28. marts 2014; se <http://ucsj.dk/nyhed/laereruddannelsen-i-holbaek-lukker/> og Folkeskolen.dk 12.12.2013 samt 7.2. og 2.4.2014.

⁷⁵. L 17 Forslag til lov om ændring af lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser og lov om Danmarks Evalueringsinstitut og om ophævelse af lov om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog. (Ændringer som følge af ny pædagoguddannelse). Enstemmig vedtaget med 107 stemmer. Fremsat 2.10.2013, 1. behandling 1.11.2013, 2. behandling 13.12.2013 og 3. behandling 20.12.2013. Lov nr.22 af 14.1.2014. Se også Nyheder fra fivu.dk 8.3.2014 og Uddannelseshistorie 2013 s. 163-164.

“økonomiske grunde, fordi det ville have afstedkommet et meget stort slutkrav på kommunernes vegne fra Kommunernes Landsforenings side”.

Folketingsåret bragte i øvrigt en række tværgående justeringstiltag. Med L 188 om talentinitiativer fik studerende i både ungdoms- og videregående uddannelser således mulighed for på særlige *talentforløb* at optjene ekstra ECTS-point ud over de normerede og få dem på eksamensbeviset.⁷⁶ Ved 1. behandlingen, hvor EL var ene om at være imod, beklagede Esben Lunde Larsen (V) sig over, at der ikke var afsat ekstra midler til initiativet, men Jeppe Bruus (S) henviste til, at der var tale om allerede eksisterende aktiviteter, og at formålet blot var at muliggøre, at ekstra aktiviteter kan krediteres på eksamensbeviset, mens Stine Brix (EL) begrundede sit partis afvisning af forslaget med, “at man i praksis får A- og B-kandidatgrader”. Erhvervsakademierne blev styrket med L 63, som fjernede kravet om partnerskabsaftale med en professionshøjskole, og erhvervsakademierne kan herefter selvstændigt udbyde tekniske og merkantile professionsbacheloruddannelser.⁷⁷ Ved 1. behandlingen var der bred tilslutning til lovforslaget, og uddannelsesminister Morten Østergaard fremhævede, at det ikke var hensigten at akademisere de erhvervs- og professionsrettede uddannelser, men at man fik “løst den uhensigtsmæssighed, der var, nemlig at de fleste af dem, der befolkede bestyrelserne, repræsenterede andre institutioner end den, de sad i bestyrelsen for”.

Med L 107, 108 og 109 er Det Strategiske Forskningsråd, Højteknologifonden og Rådet for Teknologi og Innovation pr. 1. april 2014 samlet i én ny organisation *Danmarks Innovationsfond* – Fonden for strategisk forskning, højteknologi og innovation.⁷⁸ Fonden, der har fået et budget på knap 1,6 mia. i 2014, yder be-

---

⁷⁶ L 188 Forslag til lov om ændring af universitetsloven og forskellige andre love. (Initiativer for særligt talentfulde studerende). Vedtaget med 101 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, LA og KF) og 8 stemmer imod (EL). Fremsat 30.4.2014, 1. behandling 14.5.2014, 2. behandling 4.6.2014, 3. behandling 11.6.2014. Lov nr. 750 af 25.6.2014. Se også Uddannelsesministeriets pressemeddelelse af 20.12.2013.

⁷⁷ L 63 Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsakademier for videregående uddannelser, lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser, lov om medie- og journalisthøjskolen og lov om friplads og stipendium til visse udenlandske studerende ved erhvervsakademiuuddannelser og professionsbacheloruddannelser. (Ændringer som følge af evaluering af erhvervsakademistrukturen m.v.). Enstemmigt vedtaget med 108 stemmer for forslaget. Fremsat 13.11.2013, 1. behandling 21.11.2013, 2. behandling 13.12.2013 og 3. behandling 20.12.2013. Lov nr. 1614 af 26.12.2013. L 63 bygger på politisk aftale af 12. juni 2007 om erhvervsakademiuuddannelserne mellem regeringen, V, DF og KF. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 160-161.

⁷⁸ L 107 Forslag til lov om Danmarks Innovationsfond, L 108 Forslag til lov om ændring af lov om teknologi og innovation og lov om offentlige forskningsinstitutioners kommercielle aktiviteter og samarbejde med fonde. (Ændringer som følge af lov om Danmarks Innovationsfond m.v.) og L 109 Forslag til lov om ændring af lov om forskningsrådgivning m.v. og forskellige andre love og om ophævelse af lov om Højteknologifonden. (Ændringer som følge af lov om Danmarks Innovationsfond). De tre lovforslag blev behandlet samlet og alle vedtaget enstemmigt med 111 stemmer for forslaget. Fremsat 15.1.2014, 1. behandling 28.1.2014, 2. behandling 11.3.2014 og 3. behandling 25.3.2014. L 107, L 108 og L 109 er vedtaget som henholdsvis lov nr. 306 af 26.3.2014 og nr. 309 og 310, begge af 29.3.2014. Se også Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 3.10. og 22.10.2013 og denoffentlige.dk 7.5.2014.

villinger til aktiviteter inden for strategisk forskning, teknologiudvikling og innovation i erhvervslivet med særligt henblik på konkrete samfundsudfordringer og virksomheders forsknings- og innovationsindsats. Direktør for den nye fond blev Peter Høngaard Andersen.⁷⁹ Ved 1. behandlingen, hvor de tre forslag godt nok blev behandlet ad gangen, men hvor ordførernes argumentation i betydeligt omfang var sammenfaldende, glædede Karen Ellemann (V) sig over, at “Danmarks nye innovationsfond bygges op efter samme principper og også helt principielt kommer til at fungere på samme måde som Højteknologifonden”, mens Charlotte Dyremose (KF) pointerede, at “der er tale om en uafhængig fond – altså uafhængig af ministeriet – og at man også får lavet et uafhængigt sekretariat”. Morten Østergaard mente dog, at strukturændringen var nødvendig, fordi “uanset de gode erfaringer med de enkelte dele af det samlede system må vi jo altså konstatere, at de store offentlige investeringer ... ikke i tilstrækkeligt omfang omsættes i vækst og beskæftigelse i virksomhederne”.

De senere års spektakulære EU-domme på uddannelsesområdet, bl.a. Gierschdommen fra juni 2013, har sat *det danske SU-system under pres* og givet anledning til intens politisk debat.⁸⁰ Med L 139 om bl.a. uddannelsesstøtte til uddannelse i udlandet blev de danske SU-regler så justeret i forhold hertil. Tilknytningskravet om to års ophold i Danmark inden for de sidste 10 år blev fastholdt og suppleret med fem alternative kriterier, som på anden vis dokumenterer en ansøgers tilknytning til Danmark, nemlig om ansøgeren har gået i skole her eller har familiære, økonomiske, arbejdsmæssige og/eller sociale bånd hertil; for børn af grænsearbejdere skal forældrene have arbejdet i Danmark i fem år, før man har ret til udlands-SU. Fremover skal uddannelser for at være SU-berettigede være af mindst 3 måneders varighed; og der er tillige foretaget en række tekniske justeringer af SU-loven foranlediget af bl.a. ressortændringerne i 2011 og Rigsrevisionens påtale af universiteternes prioritering af egenkapital frem for undervisning. Ved 1. behandlingen udtrykte Mads Rørvig (V) sit partis skepsis over, at “EU i disse år (er) på vej mod at blive en social union, hvor nationale velfærdsgoder som f.eks. SU ender som en rettighed for alle borgere i EU”, mens Jeppe Bruus (S) så lovforslaget som et fortsat “værn om vores velfærdsydelser”, og Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) ville have klarhed over, “hvordan de regler vil sikre, at det bliver et reelt værn”. Problemets omfang fremgår af 2012-tal i Morten Østergaards

---

⁷⁹. Peter Høngaard Andersen, dr.med. og cand.scient., er tidligere Interim CEO i European Brain Council (EBC) og før da koncerndirektør for Lundbeck.

⁸⁰. L 139 Forslag til lov om ændring af SU-loven og lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser. (Uddannelsesstøtte til uddannelse i udlandet m.v.). Enstemmigt vedtaget med 107 stemmer for. Fremsat 26.2.2014, 1. behandling 13.3.2014, 2. behandling 15.5.2014, 3. behandling 20.5.2014. Lov nr. 521 af 26.5.2014. Giersch-sagen omhandlede et luxembourgsk afslag på studiestøtte til fire studerende, der boede hos og blev forsørgt af deres belgiske og tyske forældre, alle grænsearbejdere i Luxembourg. EU-Domstolen fandt dog bopælskravet uproportionalt og ekskluderende, fordi bopæl ikke var eneste indikator for reel tilknytning. Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 156-159 og Universitetsavisen.dk 13.11.2013.

(R) svar til Uddannelsesudvalget på et spørgsmål fra Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) og til Folketingets Udlændinge- og Integrationsudvalg: Af de i alt 9293 personer med udenlandsk statsborgerskab, der påbegyndte en videregående uddannelse eller ph.d. i Danmark, fik 63 % ret til SU. Da dansk SU er på 69.000 kr. om året, koster de 6000 studerende over 400 mio. kr. i årlig SU; hertil kommer et lidt højere beløb til udenlandske studerende på ungdomsuddannelserne. Balancen mellem Danmarks ydelser til udenlandske studerende her og udlandets finansiering af danske studerende på studieophold blev styrket med L 118, hvor universiteterne fik større frihed til at styre trafikken af udvekslingsstuderende efter det såkaldte balanceprincip mellem import og eksport af studerende; universiteterne kan dog selv finansiere optag af udenlandske studerende ud over balancen, hvis de skønner det hensigtsmæssigt for deres internationale samarbejde.⁸¹ Ved 1. behandlingen fokuserede Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) på, hvad man ville stille op med ubalancer tilbage i 2012, hvor “universiteterne faktisk har fået ca. 100 mio. for meget”, men partiet tilsluttede sig alligevel flertallet bag loven.

Sidste folketingsårs såkaldte *studiefremdriftsreform* bragte på ny de studerende på landets videregående uddannelser i oprør, og også universitetsadministrationerne fandt de nye regler problematiske.⁸² Reformen indebærer bl.a., at studerende skal tilmeldes fag og eksamen på 30 ECTS-point hvert semester for at være fuldtidsstuderende, og at SU bortfalder ved mere end et halvt års forsinkelse, idet den studerende så erklæres “studieinaktiv”. Hvor en del studerende hidtil har opbrugt SU’en i slutningen af uddannelsen, så mister de den altså fremover undervejs. De studerendes protester førte efteråret 2013 til, at forligspartierne medio december 2013 besluttede en delvis udskydelse, så fremdriftsreformen for igangværende studerende først træder i kraft i 2015 – af KU’s prorektor for uddannelse Lykke Friis i en artikel på KU-net kommenteret med, at “der er desværre kun sket små hop på stedet”, bl.a. fordi de økonomiske konsekvenser for universiteternes økonomi ikke er udsat tilsvarende.

I årets løb har også *DPUs situation* været drøftet politisk, idet en utraditionelt sammensat gruppe fra V, DF og LA med beslutningsforslaget B 1 rettede fokus mod den pædagogiske forsknings aktuelle situation, som man fandt forringet ved, at institutionen var nedgraderet til institutstatus, hvorfor man foreslog et selvstændigt pædagogisk universitet.⁸³ Forslagsstillerne opfordrede derfor rege-

---

⁸¹ L 118 Forslag til lov om ændring af universitetsloven og lov om maritime uddannelser. (Finansiering af international studentermobilitet og udskydelse af virkningstidspunktet for tilmelding og framelding til uddannelsens fag og prøver for visse studerende m.v.). Vedtaget med 100 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SE, LA, KF, UFG) og 7 stemmer imod (EL). Fremsat 29.1.2014, 1. behandling 4.2.2014, 2. behandling 15.5.2014, 3. behandling 20.5.2014. Lov nr. 520 af 26.5.2014.

⁸² Se også Uddannelseshistorie 2013 s. 156-159, Information.dk 20.11.2013 og Universitetsavisen.dk 11.12. og 18.12.2013 samt Politiken 6.12.2014, 1. sektion s. 2, og 14.12.2013, 1. sektion s. 7.

⁸³ B 1 Forslag til folketingsbeslutning om forskning og efteruddannelse inden for grundskolens fag. Fremsat af Bertel Haarder (V), Jens Henrik Thulesen Dahl (DF), Villum Christensen (LA). Danmarks Pædagogiske Universitet, DPU (før Danmarks Lærerhøjskole), blev i 2007 fusionere-

ringen til at evaluere, i hvilken udstrækning intentionerne med DPU's fusion med Aarhus Universitet var indfriet, set ud fra en bredere vurdering af opgavevaretagelsen af forskning og videreuddannelse i grundskolens fag, så balance og interaktion mellem forskning og efteruddannelse i de pædagogisk-psykologiske fag og i grundskolens fag var sikret. Beslutningsforslaget blev drøftet ved en offentlig høring 4. februar 2014 og ved et lukket samråd 29. april 2014. Uddannelsesminister Sofie Carsten Nielsen var her enig i forslagsstillernes intention om at fremme kvalitet og relevans i forskning og efteruddannelse på grundskoleområdet, men afviste alligevel forslaget, selvom hun anerkendte, at "der er en legitim samfundsmæssig interesse i at følge IUPs forsknings- og uddannelsesaktiviteter – både på grund af genstandsfeltet og på grund af forhistorien".

4. februar 2014 blev i øvrigt en travl dag for ministeren, idet hun også var kaldt i samråd af Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) om den *manglende skolepsykologuddannelse*, efter at Aarhus Universitet i marts 2013 endelig havde sagt fra.⁸⁴ Sofie Carsten Nielsen fastholdt dog som sin forgænger Morten Østergaard, at hun ikke kunne tvinge universiteterne til at udbyde en uddannelse, de ikke fandt fagligt forsvarlig, men hun sendte i stedet en opfordring til KL, DLF og IUP om at gå sammen på ny om etablering af en skolepsykologuddannelse.

Endelig fik *folkehøjskolerne* med L 21 langt om længe egen lov, idet området hermed er udskilt fra gruppen af efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler.⁸⁵ Samtidig fik højskolerne mulighed for i et vist omfang at anvende tilskudsmidler, som hidtil alene har kunnet gå til folkeoplysende kurser i Danmark, til kunst, kultur og folkeoplysning i lokalsamfundet. Hertil kommer mulighed for at leje bygninger og arealer i op til 10 år, og for elever med mange undervisningstimer fravigelse af kravet om, at halvdelen af den enkelte elevs undervisning skal være af bred almen karakter. Desuden blev en række af de krav lempet, der ved Tvindloven blev opstillet som værn imod koncerndannelse – alt sammen forenklinger, som Danmarks Privatskoleforening gerne så overført til den tilbageværende gruppe af frie skoler.⁸⁶ Ved 1. behandlingen udtrykte Michael Aastrup Jensen (V) sit partis generelle tilfredshed med forslaget, men mente dog, at der skulle ses nærmere på lempelsen af undervisningstimetalsgrænsen, idet folkehøjskolen godt nok er "en slags frirum for eleverne, men det skal aldrig blive et sted, hvor skatteydernes penge primært går til salsa, strik og skulptur". Mo-

---

ret med Aarhus Universitet og omdannet til Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, DPU, og fra 2011 reduceret til Institut for Uddannelse og Pædagogik under Aarhus Universitet, Faculty of Arts. Forslaget blev fremsat første gang 23.5.2013 som B 131, men da det ikke nåede ikke at blive behandlet i folketingssamlingen 2012-13, blev det genfremsat og henvist til udvalg 2.10.2013. Se også Folkeskolen.dk 4.2.2014.

⁸⁴. Se Uddannelseshistorie 2013 s.164-165 og Folkeskolen.dk 5.2. og 20.2.2014.

⁸⁵. L 21 Forslag til lov om folkehøjskoler. Vedtaget med 94 stemmer for forslaget (V, S, RV, SF, EL, LA, KF, UFG), mens 13 undlod at stemme (DF). Fremsat 2.10.2013, 1. behandling 8.10.2013, 2. behandling 12.12.2013 og 3. behandling 20.12.2013. Lov nr. 1605 af 26.12.2013.

⁸⁶. Danmarks Privatskoles høringsvar af 12.8.2013. Se også Uddannelseshistorie 1999 s. 159-160.

gens Jensen (S) begrundede sit partis tilslutning til forslaget i højskolesektorens tilbagegang over de seneste 20 år fra 107 højskoler i 1994 til aktuelt 67 højskoler, så han fandt det vigtigt at “styrke højskolernes livsbetingelser fremadrettet”, bl.a. ved at åbne for leje af bygninger og arealer og for af egne midler at kunne iværksætte lokale folkeoplysende aktiviteter. Alex Ahrendtsen (DF) var mere forbeholden, fordi “det bliver lettere for ekstreme foreninger at oprette højskoler”, og han advarede mod, at “højskolerne kan fylde deres kurser med ikke-danske statsborgere, der kan få et højskoleophold gratis”. Et bredt flertal står dog bag loven, som har gjort op med mange af Tvindlovens restriktioner.

I årets løb har de videregående uddannelser på forskellig vis været genstand for mærkbar kritik. Det gælder bl.a. det blomstrende udvalg af fancy studier, som i de senere år har set dagens lys på universiteterne, men hvor 46 % af de eksisterende uddannelser ifølge Danmarks Akkrediteringsinstitution ikke i tilstrækkelig grad kan anses som relevante for arbejdsmarkedet.⁸⁷ Udmeldingen kom, efter at Produktivitetskommissionen før jul efterlyste mere relevans i uddannelserne og erklærede, at for mange på humaniora uddanner sig til arbejdsløshed. Akkrediteringsinstitutionens udtalelse blev af uddannelsesminister Sofie Carsten Nielsen (R) betegnet som “et wake-up-call”, der “sætter fingeren på et ømt punkt i uddannelsessystemet”. Samtidig rykkede danske universiteter, bortset fra DTU, nedad på verdensranglisten, målt på parametre som undervisning, forskning og andel internationale studerende.⁸⁸ Heller ikke universiteternes censur, dvs. kvalitetssikringen af eksamenssystemet, gik fri, jf. EVA’s rapport “Evaluering af censorordningen på universitetsområdet 2013”, hvoraf fremgik, at gensidig og gentagen censur var relativt ofte forekommende, og at kun 43 % af censorkorpserne havde afholdt censormøder siden 2009.⁸⁹

Et samlet blik på årets udvikling på uddannelsesområdet vidner om, at den tidstypiske tro på karakterer som sandhedsvidne om læringsstandpunkt aktuelt er ved at slå igennem på alle niveauer af uddannelsessystemet. Udviklingen er ikke mindst tydeliggjort gennem Produktivitetskommissionens rapporter, 9. klasse-prøvekaraktererne som adgangsbillet til ungdomsuddannelserne og Kvalitetsudvalgets overvejelser om ændrede optagelsesformer. Vurderet herudfra må man sige, at uddannelsessektoren allerede i betydelig grad er blevet samfundets mærkesag med høje formaliserede krav til de uddannelsessøgende. Derfor er der behov for, at uddannelsessektoren også snart bliver en hjertesag, hvor de nødvendige økonomiske og anerkendende forudsætninger muliggør en realisering af fagligt stærk undervisning i motiverende læringsfællesskaber. Tilvejebringelsen af sådanne forudsætninger afventes spændt!

---

^{87.} Nyt fra dm.dk 5.2.2014, Berlingske.dk 10.2.2014 og Magisterbladet.dk 22.4.2014.

^{88.} Times Higher Education (THE) World University Rankings nye liste har DTU som nr. 117, Aarhus Universitet som nr. 138 og Københavns Universitet som nr. 150, mens Aalborg Universitet er placeret i feltet 301-350. Politiken.dk 3.10.2013.

^{89.} Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 7.11.2013.